

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра німецької мови і літератури з методикою викладання

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Мельничук Г.М.

«__» _____ 20__ р.

Реєстраційний № _____

«__» _____ 20__ р.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЯК
ЗАСОБУ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ
(СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Магістерська робота студентки
групи НАФ м –14
ступінь вищої освіти магістр
Спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література німецька)
Вітюк Єлизавети Олегівни
Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Карпюк В.А.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНЕ ВИСВІТЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ» У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ...6	6
1.1. Сутність поняття «фразеологічна одиниця», його особливості, основні ознаки, класифікації та структурно-семантичний аспект.....6	6
1.2. Поняття «емоційного компоненту» як складової фразеологічної одиниці.....29	29
1.3. Способи перекладу фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційності людини.....35	35
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ОДИНИЦЬ ЯК ЗАСОБУ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ.....43	43
2.1. Особливості структурно-семантичних класифікацій фразеологічних одиниць з емоційним компонентом.....43	43
2.2. Можливості перекладу фразеологізмів як засобу на позначення емоційного стану людини	54
Висновки до розділу 2.....	72
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

Мова кожного народу збагачується щодня. Вона поповнюється завдяки новим дослідженням, запозиченням, взаємодії з іншими науками, але одним із найважливіших складників мови досі залишається фразеологія. Це не дивно, адже завдяки фразеологічним одиницям ми не тільки зображуємо, але й пояснюємо світ. Сьогодні вже неможливо уявити систему мовознавства без фразеології. Все більше з'являється нових видань, які характеризують фразеологічні одиниці з точки зору семантики та структури, розкривають їх граматичні особливості, порівнюють із фразеологізмами інших мов.

Фразеологізми являють собою засіб образного відображення світу, вбираючи в себе історичні та міфологічні події, релігійні та етичні уявлення певного етносу різних епох і поколінь. Людський фактор відіграє найважливішу роль у створенні фразеологізмів, адже велика їх кількість пов'язана з людиною і різноманітними сферами її діяльності. На відміну від інших одиниць мови, фразеологізми покликані не стільки фіксувати досвід пізнання різних явищ світу, скільки передавати оцінне ставлення до них, що робить нашу мову більш експресивною та забарвленою.

Серед значної кількості фразеологічних одиниць сучасної німецької мови, вагому частину займає група фразеологічних одиниць на позначення емоційного стану людини, що свідчить про бажання та спрямованість людей адекватно передати внутрішньо-емоційний стан та почуття за допомогою використання мовних засобів.

Натомість, питання правильного та чіткого перекладу фразеологічних одиниць, зокрема на позначення емоційного стану людини, досі залишається актуальним. Оформлення відповідних еквівалентів, творча робота із текстом, що містить такі тематичні фразеологічні компоненти вимагає від перекладача не тільки ґрунтовних знань мов, але інформації щодо історичних та культурологічних аспектів.

Актуальність пояснюється тим, що завдяки аналізу фразеологічних одиниць на позначення емотивності, можна більш детально зрозуміти та розкрити інші мовознавчі аспекти, серед яких, пояснити функціонування та роль фразеологізмів як засобу на позначення емоційного стану людини в текстах; визначити найбільш доречні види перекладу німецьких фразеологічних одиниць на позначення емотивності. Новизна полягає у виявленні специфіки перекладу та ролі фразеологічних одиниць на позначення емоційного стану людини у текстах.

Аналіз наукової літератури з теми показав, що проблема аналізу та перекладу фразеологічних одиниць залишається однією з найцікавіших у сучасній лінгвістиці. Серед дослідників у галузі фразеології найвідомішими є С. Баронча, І. Бідерман, Ф. Буслаєв, К. Бругман, В. Виноградов, Ф. Кайндаля, А. Кірхен, О. Кунін, Л. Леже, О. Потебня, А. Рамбо, С. Рокоссовської, І. Срезневський, В. Фляйшер, П. Фортунатов, М. Шанський, О. Шахматов, А. Шлейхер, І. Шмідт, І. Чернишова, В. Ягича; серед мовознавців, котрі досліджували тематику емотивності у фразеологічних одиницях можна виокремити таких Н. Аблецова, Н. Волкова, М. Гамзюк, Г. Йост, Н. Корольова, Т. Москвіна, О. М'ягкова, Н. Синтоцька, В. Шаховський, В. Штайнберг, П. Якобсон; серед мовознавців, які займались питанням перекладу фразеологічних одиниць Л. Бабенко, Х. Бергер, В. Блік, Г. Пауль,

Метою роботи є розглянути процес перекладу та структурно-семантичний аспект фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані наступні **завдання:**

- опрацювати лінгвістичну літературу за темою дослідження;
- визначити сутність поняття «фразеологічна одиниця» на основі вивчення наукових джерел лінгвістичної літератури;

- розкрити поняття «емоційного компоненту» як складової фразеологічної одиниці;
- виявити структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини;
- з'ясувати особливості перекладу фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини.

Об'єктом є фразеологічні одиниці сучасної німецької мови на позначення емоційного стану людини.

Предметом дослідження виступають основні способи та особливості перекладу фразеологічних одиниць як засобу позначення емоційного стану людини.

У ході виконання роботи було застосовано наступні **методи дослідження**:

- теоретичний аналіз (опрацювання наукових джерел з обраної теми);
- робота із словниками;
- критичний аналіз (дослідження основних класифікацій фразеологічних одиниць у лінгвістичній науці);
- системний аналіз (добір фактичного матеріалу, його групування, систематизація та узагальнення досліджуваного матеріалу й отриманих результатів).

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання основних його положень та результатів у навчальному процесі, а саме – у курсах лексикології, стилістики, загального та порівняльного мовознавства, теорії та практики перекладу німецької мови.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи складає 87 сторінок, список використаної літератури налічує 101 одиницю.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРИТИЧНЕ ВИСВІТЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ» У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

1.1. Сутність поняття «фразеологічна одиниця», його особливості, основні ознаки, класифікації та структурно-семантичний аспект

Скільки буде існувати людство, стільки й можна буде говорити про різноманіття мови, її склад, історію, неперевершеність та неповторність кожного слова, адже неможливо уявити жодну націю без мови, символіки та культурних пам'яток. Завдяки ним ми створюємо уявлення про країну, знайомимося з її здобутками, надбаннями. Саме мова допомагає нам отримувати та передавати знання, спілкуватись, ділитись новинами, як на міжособистісному, так і на світовому рівні.

Багатство мови – це багатство і її фразеології, тобто прислів'їв, оборотів, влучних і крилатих слів. Дуже часто в таких словах і зворотах прихований цілий світ, ціла історична епоха – факти побуту, уявлень, що прийшли з вірувань наших предків, реальних подій далекого минулого чи сьогодення. І такий фразеологічний фонд – неповторне явище кожної мови. Це пам'ятка тисячоліть, яка розкриває неповторність кожної нації.

Останніми десятиріччями жодна галузь лінгвістичної науки не привертала до себе такої уваги мовознавців, як фразеологія. Даною темою протягом багатьох років займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці – С. Баронча, І. Бідерман, Х. Бергер, Ф. Буслаєв, В. Виноградов, Ф. Кайндаля, В. Караджича, О. Кунін, Л. Леже, К. Леманн, Л. Майєр, О. Потебня, В. Ральстон, А. Рамбо, С. Рокоссовської, І. Срезневський, М. Фасмер, В. Фляйшер, П. Фортунатов, М. Шанський, О. Шахматов, І. Чернишова, В. Ягича та багато інших. Їх праці стали надійним фундаментом для будови фразеології, як окремої науки, яку ми всі знаємо сьогодні. Завдяки їх

розробкам, творчим здобуткам та дослідженням, ми можемо характеризувати мову, як окрему працюючу систему. Натомість, навіть досі, теоретичні та практичні питання фразеології потребують детального вивчення та обґрунтування і багато завдань залишається невисвітленими і потребують свого опрацювання.

Сучасні науковці ведуть дослідження різних проблем фразеології, вирішення яких має теоретичне та практичне значення. Результати таких досліджень вносили і будуть вносити суттєві корективи в наші уявлення про мову як систему та про механізми мовлення в цілому. Тому їх ґрунтовне вивчення може допомогти отримати нові дані, які будуть корисними для різних ділянок лінгвістичних областей [2].

Нові розробки в розділі фразеології, допомагають нам сьогодні розкрити специфіку менталітету цілої країни, розкрити взаємодію даної науки з іншими, показати тенденції розвитку мови в світовому масштабі, пояснити значення тієї чи іншої фразеологічної одиниці в тому чи іншому контексті.

Сьогодні фразеологія стала візитною карткою будь-якої країни. Немає теми, котру б не розкривали фразеологічні одиниці. Їх колорит, самобутність, звісно ж народність, є підґрунтям для будь-якого фольклорного зображення дійсності країни. Завдяки фразеологічним одиницям, на сьогоднішній день, ми можемо свідчити про менталітет країни, його особливості, характер нації, її історичне минуле, та навіть свідчити про її майбутнє.

Як відомо, фразеологія (від гр. «phrasis» – вираз, зворот і «logos» - слово, вчення) означає сукупність усталених зворотів певної мови, а також розділ науки про мову, що вивчає стійкі словосполучення-фразеологізми, їх ознаки, поділ на групи, утворення і походження [42].

Фразеологією (від грецького «phrasis» - вираження, «logos» - вчення) - вважають розділ мовознавства, в якому вивчаються лексично неподільні

поєднання слів та називають також сукупність властивих мові усталених зворотів і висловів, властивих тій чи іншій мові [51].

Фразеологія – це розділ мовознавства, який визначає фразеологічний склад мови в її сучасному стані та історичному розвитку, та включає в себе не тільки сукупність фразеологізмів даної мови, а й сукупність характерних засобів вираження, які властиві окремій соціальній групі, окремому автору чи літературно-публіцистичному напрямку. Фразеологічні звороти являють собою смислову, структурну єдність. Ступінь спаяності слів у фразеологізмів дуже різниться від значення усього звороту [4, с.72].

Таким чином, термін «фразеологія» має два ґрунтовних значення: по-перше, розділ мовознавства, що вивчає стійкі сполучення слів, їхній склад, особливості, будову та значення; а по-друге, сукупність стійких сполучень слів – фразеологічних одиниць певної мови.

Як відомо, фразеологізми – (фразеологічні звороти) це стійкі словосполучення, які сприймаються, як єдине ціле і вживаються носіями мови в усталеному оформленні. Вони розкривають у собі неподільне, стійке словосполучення, яке можна замінити відповідним до нього синонімічним словом. [49].

Існують різні підходи до терміну «фразеологічна одиниця» [54]:

а) це готові утворення, які не створюються в процесі мовлення, а вилучаються людьми з пам'яті, як готові формули.

б) це такі одиниці, для яких, як і окремих слів, характерна постійність у складі, структурі і семантиці.

в) це утворення, компоненти яких усвідомлюються мовцями як слова.

Натомість під фразеологізмом, Л. Авксент'єв, розуміє окрему самостійну одиницю мови, що характеризується фразеологічним значенням, компонентним складом, граматичними категоріями, відтворюваністю.

Сукупність мовних одиниць, яким властиві ці риси, буде становити обсяг фразеології будь-якої мови [1].

Тим часом, на думку Я. Барана, фразеологізми, як правило, не визначають нові предмети оточення (хоча й інколи виконують номінативну функцію), а вказують на ставлення до знайомих нам речей, дають їм певну оцінку. Опис цих явищ опосередкований і, разом з тим, влучний та стилістично яскравий. Він семантично окреслює поняття, надає додаткового змісту, без котрого неможливе повне розуміння ситуації, котра відтворюється в мовленні або на письмі [9].

Фразеологічною одиницею називають лексико-граматичну єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється у мові за традицією, автоматично.

Фразеологічна одиниця виступає як явище соціально зумовлене, апробоване спільною свідомістю носіїв мови [10]. Під фразеологізмом прийнято розуміти мовну одиницю, що виражає специфічне фразеологічне значення, створюване здебільшого внаслідок метафоричного переосмислення вільного словосполучення, і має постійний, відтворюваний за традицією склад компонентів, які втратили лексичну самостійність, а також є членом речення [8].

Отже, термін «фразеологізм» закріпився в сучасному мовознавстві як позначення семантично неподільного словосполучення слів, що вказує на предмет чи явище і дає їм повністю семантичну оцінку. Крім того, фразеологізм може становити окреме речення або виконувати функцію окремого члена речення, але при цьому повністю та безпомилково передавати зміст бажаного.

Говорячи про фразеологізм, слід зазначити також сутність самого фразеологічного значення, його основних ознак та специфіки.

Тому фразеологічним значенням вважається притаманне фразеологічній одиниці категоріальне значення, своєрідність якого полягає в його цілісності і переосмисленості та впливає зі специфіки, компонентності складу та способу утворення фразеологізму [47]. Фразеологічне значення є багатогранним, багатозмістовним та колоритним мовним явищем. Воно містить у собі короткий опис сказаного, але єдиним фразеологічним елементом – тобто стійким словосполученням або реченням. Нерідко, для повного розуміння фразеологічної одиниці, слід оцінювати мовленнєву ситуацію або контекст тексту в цілому чи певної його частини.

Фразеологічне значення вважається одним з диференційних ознак фразеологічної одиниці, але воно є водночас і одним із найскладніших не лише у фразеології, але й у мовознавстві в цілому і належить до загальної проблеми значення. Стійкість, неподільність і цілісність значення вважалися основними специфічними властивостями фразеологізмів, які допомагають відрізнити їх від вільних сполучень слів.

Особливостями фразеологізмів можна вважати контекстуальну обумовленість вживання; постійне відтворювання одного й того самого компонентного складу; стійкість граматичних категорій та їх незмінність: переносне значення слів, як одного зі складу фразеологізму, так і всіх слів із фразеологічної конструкції; наявність саме декількох компонентів у складі фразеологізму, усталеність часом порядку слів (незмінність традиційного вживання без суттєвої перестановки компонентів), семантичну цілісність (неподільність) [51].

Неможливо охопити значення фразеологізмів у мовному середовищі. Завдяки фразеологічним одиницям, ми можемо влучніше висловлювати свої думки чи ставлення до тієї чи іншої ситуації. Саме цей шар мови безпосередньо відображає діяльність, називає предмети і явища навколишнього світу, фіксує зміст, надає конкретики.

Без використання фразеологічних одиниць, мова набуває стисненого характеру, втрачає своє забарвлення, не тільки в розмовному стилі, але й в інших стилістичних жанрах. Мовлення стає сухим та суто офіційним, відбувається втрата яскравості висловлювань на всіх мовленнєвих рівнях.

Національна своєрідність фразеології і в тому, що в ній зафіксовано реалії життя народу, його історії, становлення. Фразеологія розкриває основні риси народності, її самобутності, побуту.

Національно-культурна своєрідність мови включає компонент, який притаманний одній мові і не зустрічається в жодній іншій. Фразеологічні одиниці, в семантиці яких є національно-культурний компонент, дозволяють пролити світло на зв'язок культурно-національної своєрідності фразеологізмів з характерними особливостями світобачення носіїв мови, визначають роль та місце фразеології в формуванні та відображенні культурної самосвідомості народу.

Фразеологічні одиниці німецької мови, які відображають факти, побут, культуру, історичні події, явища, ситуації, предмети та які не мають прямих відповідників у національних культурах інших країн є «*bei jmdm. in der Kreide stehen*» – 1. (сильно) заборгувати кому-небудь, бути належним кому-небудь; 2. Мати значний борг; бути в боргу перед ким-небудь. Фразеологізм нагадує про звичай власників невеликих пивних ресторанчиків, записувати крейдою на дошці скільки той чи інший відвідувач випив за вечір кухлів пива і скільки він заборгував. Цей звичай ліг в основу фразеологізму; «*den Laufpaß bekommen, або – blauen Brief bekommen*» (отримати повідомлення про звільнення). Цей вираз пов'язаний з блакитними конвертами службових повідомлень, які отримували офіцери, покидаючи службу. Відомими також стали фразеологізми або фразеологічні варіанти з власним іменем, які виникли за межами Німеччини, Швейцарії або Австрії: «*da will ich Veitl heißen*» (австрійський варіант) – клятва, урочиста обіцянка, що все сказане

правда, «*das isch ein Joggel*» (швейцарський варіант) – бути дурним, клеїти дурня.

В. Телія вважає, що фразеологічні одиниці заповнюють прогалини у лексичній системі мови, яка не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною (нових) сторін дійсності, і у багатьох випадках з'являються єдиними ознаками предметів, властивостей, процесів, становищ, ситуацій тощо [44, с.138].

Роль фразеологічних одиниць є доленосною для мови, вона збагачує її, робить живою, допомагає у вираженні власних бажань, почуттів, емоцій, планів; допомагає у поясненні та більш точному розкритті сказаного чи написаного.

Фразеологізми, що вживаються сьогодні, різні за походженням і часом виникнення. Їх історія сягає давнини, має минуле, тому різними були і залишаються джерела їх виникнення.

Очевидно, колись усі фразеологізми були вільними словосполученнями. Вільне словосполучення, потрапляючи в інший, не характерний для нього контекст, набуває переносного значення. Постійне вживання словосполучення в прямому й переносному значеннях зумовлює усталення фразеологізму. Водночас, для того щоб словосполучення стало фразеологізмом, необхідно, щоб хоч одне зі слів повністю або частково втратило вільне значення. Перетворенню вільних словосполучень у фразеологічні сприяє й частота їх вживання в певні періоди, пов'язана з актуальністю виражених ними понять у той чи інший. [10]

Переважає більшість фразеологізмів походить з усної народної творчості. Як відомо, це передавання інформації із уст в уста. Передусім це прислів'я, приказки, примовки на зразок.

Чимало влучних висловів з мовлення людей різних спеціальностей стали фразеологізмами внаслідок образного переосмислення: «*erste Geige*

spielen» – грати першу скрипку; «*etwas ist Musik (klingt wie Musik)*» – приємно слухати, «*da liegt Musik drin*» – приємно чути (з мовлення музикантів); «*wie ein Auto gucken*» – мати здивовані очі (з мовлення автомобілістів); «*Schule machen*» - вчитись в когось, знайти де чомусь можна повчитися (з мовлення викладачів); «*jemand fährt wie Stuck, Schur*» – хто-небудь добре водить авто або їздить на велосипеді за ім'ям популярного німецького авто– та велогонщика Штука або Шура; «*jemand hält wie Zamoral/ Kreß*» – хто-небудь добре грає у футбол воротарем за ім'ям іспанця Замори або німця Креса (з мовлення спортсменів).

Деякі вислови часів також стали фразеологізмами. Прикладами можуть слугувати відомі фразеологічні одиниці німецької мови «*Fische zum Hellespont bringen*» (робити щось непотрібне, зайве, марну роботу); «*von Amors Pfeil getroffen sein*» – бути закоханим за іменем римського бога кохання Амура; «*jemanden hat die Muse geküsst*» – хто-небудь уміє складати вірші за іменем грецької богині – охоронця мистецтва, а пізніше і наук – Музи.

До фразеологізмів належать також вислови з церковної літератури, адже великим джерелом стійких словосполучення була і залишається Біблія – «*Auge um Auge, Zahn um Zahn*» «око за око, зуб за зуб» (рівноцінний вплив за завдані збитки, несе негативний відтінок, пов'язаний з помстою, боротьбою, бійкою, з'ясуванням стосунків і т.п.); «*Perlen vor die Säue werfen*» - «метати бісер перед свинями» говорити що-небудь людям, які не можуть зрозуміти того, що їм кажуть); «*der Stein des Anstoßes*» - «Камінь спотикання» – перешкода, ускладнення; «*sein Kreuz tragen*»- «нести свій хрест» (це терпляче зносити труднощі, все, що судилось і стало неминучим у чиємусь житті; виконувати свій обов'язок до кінця); «*seine Hände in Unschuld waschen*» - «умивати руки» – відмовитися (ухилитися) від відповідальності за що-небудь. Людина знімає з себе відповідальність за ситуацію, що відбувається і перекладає цю відповідальність на інших; «*das Land, darin Milch und Honig*

fließt» – «Земля, що тече молоком та медом» – біблійний вислів, який говорить про неймовірний достаток обіцяного Богом краю для Свого вибраного народу, а також означає місце великого достатку та щастя; «*das A und O*»- «альфа і омега» кінець і початок чого-небудь; «*jemanden/etwas wie seinen Augapfel behüten*» - «берегти як зіницю ока» пильно зберігати, старанно доглядати, охороняти що-небудь; «*verbotene Frucht*» «заборонений плід солодкий» Заборонене, недосяжне буває особливо привабливим і спокусливим, а вся насолода найчастіше – у порушенні заборон. Заборонений плід – це сильна спокуса, оволодіння якою може призвести до біди; «*das Gelobte Land*»- «Земля обітована» — багатий, розкішний край, де панує повний достаток і злагода; заповітне місце, пристанище; предмет чиїх-небудь пристрасних бажань, надій, прагнень; «*der wahre Jakob*» – справедливий Яків; «*seit Adams Zeiten*» – за давніх-давен, дуже давно (з часів Адама). [53]

Крім того, фразеологія будь-якої мови збагачується за рахунок влучних висловів визначних державних, політичних, наукових діячів та письменників, протягом всього історичного процесу.

Отже, фразеологізми здавна вважають однією із специфічних рис кожної мови. Вони набагато виразніше, ніж окремі слова, розподіляються в певних структурно-функціональних стилях, виявляючи свою належність до кожного з них, а також до сфери усного чи писемного мовлення. Фразеологія являється надзвичайно складним та змістовним явищем, котре поєднує у собі набуття всього народу та взаємодію з іншими науками, натомість не тільки прямо спорідненими. Особливостями фразеологізмів можна вважати наявність декількох компонентів у складі фразеологізму, усталеність порядку слів, цілісність. Об'єктом вивчення фразеології як мовознавчої дисципліни є сукупність усіх фразеологічних одиниць тієї чи іншої мови. Предметом фразеології є вивчення типологічних ознак фразеологізмів, переважна більшість котрих походить з усної народної творчості.

Широке надбання фразеологізмів дало можливість науковцям сформуванати різноманітні класифікації. Намагання розподілити фразеологізми по ланкам, розкрило широке поле для появи та утвердження численних класифікацій, як вітчизняних, так і зарубіжних мовознавців.

Незважаючи на складність та системність об'єкта дослідження, дослідники здійснюють спроби системної організації фразеологічних одиниць, урахувуючи їхні певні ознаки, зокрема виокремлюють такі види систематизації ФО:

1) семантичні класифікації (Ш. Баллі, В. Виноградов, В. Жуков, Р. Кляппенбах, О. Кунін, В. Мокієнко, В. Фляйшер та ін.);

2) структурно-семантичні класифікації (О. Кунін, Л. Скрипник, І. Чернишова, М. Шанський);

3) структурні, структурно-синтаксичні класифікації (І. Арнольд, О. Ахманова, Р. Кляппенбах, О. Смирницький, Т. Третьякова);

4) класифікації за специфікою внутрішніх контекстуальних зв'язків (Н. Амосова, М. Тагієв);

5) функціонально-стильові класифікації (І. Сазонова, О. Смирницький);

6) класифікації за джерелом походження (генетичні, історичні класифікації) (Л. Булаховський, Б. Ларін);

7) тематичні класифікації (Р. Мун, О. Райхштейн, Л. Сміт, В. Фляйшер) тощо.

До систематизації та класифікації фразеологічних одиниць вперше звернувся видатний французький мовознавець Ш. Баллі в книзі «Французька стилістика» [57]. Цю класифікацію доповнив російський мовознавець В. Виноградов. За нею виділяють три типи фразеологізмів – фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення.

Фразеологічні зрощення розкривають у собі такі семантично неподільні сполучення слів, цілісне значення яких не пов'язане зі значенням

тих слів, що входять до їх складу: «не злим, тихим словом» – «*aus voller Kehle, aus vollem Halse*»; «бити байдики» – «*Däumchen drehen, faulenze*». У більшості випадків фразеологічні зрощення дослівно іншими мовами не перекладаються.

Фразеологічна єдність передбачає такі семантично неподільні фразеологізми, цілісне значення яких умотивоване значенням слів, що входять до їх складу: накивати п'ятами (втікати), вітер в кишенях гуде (немає грошей), міняти шило на мило, крутити носом (упиратися), не вішати голови (не втрачати надії); «мати поверхові знання» – «*(nur) beschränkte Fähigkeiten haben, kein großes Licht sein*»; «точка зору» – «*der Standpunkt, der Blickwinkel*»

Фразеологічне сполучення виокремлюють такі фразеологізми, складові частини яких мають певну самостійність: одне з слів може бути замінене іншим: ставати на ноги (набиратися сил, досягати в чомусь успіху), чиста совість (чиста душа), відвести очі (відвести погляд); «скалити зуби» – «*die Zähne zeigen; grinsen*»; «вічний ворог» «давній дорог» «запеклий ворог» – «*der Erzfeind, der Erbfeind*» [15, с. 154].

Помітне місце в теоретичних дослідженнях з фразеології посідають класифікації за граматичним принципом. Так, морфологічний підхід до фразеологічних явищ базується на співвіднесеності фразеологічних одиниць з певними частинами мови і передбачає визначення лексико-граматичної природи цієї ж фразеологічної одиниці. Наприклад, О. Молотков виділяє в цьому аспекті такі лексико-граматичні розряди фразеологічних одиниць [34]:

1) іменникові: «*das Hab und Gut*» – пожитки, речі, скарби; «*blauer Brief*» – повідомлення про звільнення з роботи, служби або попереджувальний лист зі школи, в якому батьків ставлять до відома про погану успішність дитини; «*verbotene Früchte*»; «*ein offenes Geheimnis*» – оприлюднена таємниця; «*eine Frucht der Liebe oder ein uneheliches Kind*» – бажана дитина; плід кохання; «*der Erzfeind*» – запеклий ворог.

2) дієслівні: «*die/seine Karten aufdecken*» – відкривати карти; говорити про свої наміри та плани; «*sein blaues Wunder erleben*» – переживати неприємну подію; «*reinen Tisch machen*» – щось виправляти, приводити до ладу; «*tauben Ohren predigen*» – не вірити словам, не вестись на умовляння; «*eine lange Leitung haben*» – процес довгого та важкого розуміння чогось; «*den Boden unter den Füßen verlieren*» – втрачати землю під ногами; «*die Katze im Sack kaufen*» – купувати kota в мішку; купувати щось і не бути при цьому впевненим; «*den Nagel auf den Kopf treffen*» – швидко зрозуміти про що йде мова, не давши себе обдурити; «*ein Haar in der Suppe/in etw. finden*» – знайти те, що не подобається та підлягає критиці з твого боку.

3) ад'єктивні: «*frisch/neu gebacken*» – бути новеньким в якійсь сфері; «*kurz angebunden*» – недружній та відштовхуючий; «*schwer/langsam von Begriff*» – важкий для розуміння; «*dünn/dick gesät*» – «рідко / часто зустрічається»; «*gut/schlecht/knapp bei Kasse*» – мати багато або мало грошей; «*hungrig wie ein Wolf*» – бути дуже голодним, мати великий апетит; «*klar wie Klobbrühe/dicke Tinte/dicke Suppe*» – бути абсолютно зрозумілим; «*schlicht und einfach*» – дуже просто, нічого важкого і страшного.

4) адвербіальні: «*auf Anhieb*» – одразу, одразу до початку; «*auf Zeit*» – тимчасовий, не назавжди; «*ohne/von Belang*» – з великим/малим значенням; «*zu Hause*» – додому; «*im Handumdrehen*» – напрочуд швидко, в наступну мить; «*in der Tat*» – насправді; «*um ein Haar*» – майже; «*mit der linken Hand*» – лівою рукою, без зусиль, повністю без зусиль; «*unter freiem Himmel*» – під вільним небом, на свободі; «*auf jeden Fall*» – у будь-якому випадку, так чи інакше; «*unter vier Augen*» – в приватному просторі (по відношенню до розмови), лише для двох, впевнено, без свідків.

5) вигуківі: «*Prosit Neujahr!*» – З Новим роком!; «*Welch ein Glück!*» – Яка удача!; «*nicht wahr?*» – Чи не так?.

I. Чернишова пропонує таку структурно-семантичну класифікацію фразеологічних одиниць німецької мови. Дослідивши характер значення, яке виникає в результаті взаємодії структури фразеологічних одиниць, сполучення та семантичного перетворення компонентного складу, вона виділила серед них три групи: фразеологічні єдності, фразеологічні вислови і фразеологічні сполучення.

До фразеологічних єдностей I. Чернишова відносить одиниці, які виникли внаслідок семантичного переосмислення або зрушення вільних словосполучень. Загальною ознакою фразеологічних єдностей виступає цілісне значення, що виникає на основі семантичного зрушення всіх компонентів. Нове фразеологічне значення виникає «ніби накладанням на нього свіжого семантичного або експресивного пласту». Індивідуальний зміст компонентів у єдностях повністю губиться, наприклад: «*jmdm den Kopf waschen*» (намити кому-небудь шию (голову)); «*keinen Finger krümmen*» (не ударити палець об палець (букв.: не зігнути жодного пальця)); «*etw. auf Eis legen*» (заморозити, не дати ходу). Вони утворюють невіддільне семантичне ціле. Саме тому цьому розряду фразеології властива семантична єдність або семантична цілісність. При цьому, значення цілого пов'язане з розумінням «образного стержня виразу», з відчуттям переносу значення, що й складає «внутрішню форму» або образну мотивацію фразеологічної єдності.

За граматичною структурою фразеологічні єдності є словосполученнями, два види яких мають твердо фіксовані структурні особливості. Це парні сполучення (*Wortpaare, Zwillingsformeln*) і компаративні фразеологічні одиниці.

Парні сполучення складають значний прошарок німецької фразеології та утворюють тому її специфічну особливість. Парними сполученнями називають фразеологізми з цілісним значенням, яке виникає в результаті семантичного перетворення сурядних сполучень, які включають до свого

складу два однорідних слова (іменники, прикметники, дієслова, дієприслівники) і з'єднуються між собою за допомогою сполучника *und*, рідше *oder* або *weder ... noch*.

Смислова цілісність парних сполучень обумовлена двома причинами:

1. єдність образу в метафоричних парних сполученнях, наприклад: *unter Dach und Fach* (бути завершеним; бути в безпеці), *zwischen Tür und Angel* (похапцем, поспішаючи), *hinter Schloß und Riegel* (надійно сховати), *mit Haut und Haar* (душею й тілом);

2. віднесеність до одного і того ж або близьким поняттям (при синонімічних або тематично близьких компонентах), наприклад: *Art und Weise* (спосіб, манера), *schalten und walten* (хазяйнувати за власним розсудом), *leben und weben* (жити та творити) або віднесеність до родового поняття більш високого порядку (при компонентах-антонімах) *Tag und Nacht* (день і ніч), *groß und klein* (усі без винятку, старі й малі, геть усі), *arm und reich* (усі без винятку, бідні й багаті).

Для парних сполучень сучасної німецької мови найбільш типовою структурою є поєднання субстантивних компонентів. Характерними морфологічними особливостями цих сполучень є відсутність артикля або невикористання флексії. Артикль відсутній у переважній кількості парних сполучень та у всіх парних повторів.

Компаративними фразеологічними єдностями називаються стійкі та відтворені сполучення слів, фразеологічна специфіка яких базується на традиційному порівнянні. Наприклад: *jmdn. fliehen wie die Pest* (тікати від кого-н. як від чуми); *jah, plötzlich hochfahren wie von der Tarantel gestochen* (підстрибнути ніби ужалений тарантулом); *geschwätzig sein, schwatzen wie eine Elster* (цокотати, торохтіти як сорока). Характеристика якості або дії відбувається за допомогою порівняльної групи або порівняльного підрядного речення, яке вводиться сполучниками *als* та *wie*.

До фразеологічних висловів І. Чернишова відносить одиниці, що за своєю граматичною структурою є предикативними сполученнями слів і реченнями, наприклад:

1. Прислів'я загального вжитку: *Es ist nicht alles Gold, was glänzt* (не все те золото, що блищить); *Viele Köche verderben den Brei* (У семи няньок дитя без ока).

2. Приказки типу: *Da liegt der Hund begraben!* (ось де собака зарита – вираження жаху та здивування), *Du kriegst die Motten!* (Ти з глузду з'їхав – вираження здивування);

До цих двох підгруп належать і крилаті слова: *Auge um Auge, Zahn um Zahn (Bibel)* (око за око, зуб за зуб);

3. Стійкі й відтворювані вигуки і модальні вислови: *Er kann mich gern haben* (вираження відмови), *ach, du lieber Himmel!* (Боже мій! Сили небесні! вигук жаху або здивування), *Mein lieber Mann!* (Людино! вигук здивування).

До фразеологічних сполучень І. Чернишова відносить одиниці, що виникли в результаті одиничного поєднання одного семантично перетвореного компонента, наприклад: *das gelbe Fieber* (тропічна хвороба). Семантика зворотів характеризується аналітичністю, компоненти зберігають семантичну відокремленість. Фразеологічні сполучення можуть бути термінологічного і нетермінологічного характеру:

die goldne Zahl (астрономічне допоміжне число) [22, с. 246], *der schwarze Markt* (чорний ринок, таємний, заборонений ринок) [22, с. 536], *die silberne Hochzeit* (25 років подружнього життя) [22, с. 547].

Натомість за видами частин мов, І. Чернишова розподіляє: дієслівні фразеологічні єдності – *den Mund halten* (мовчати, нічого не говорити, не промовляти нічого), *jemandem den Kopf waschen* (мати роз'яснювальну розмову; проінформувати когось про помилки; висловити комусь свої думки та позиції; висловлювати своє враження, найчастіше набридаючи комусь при

цьому); іменникові – *das schwarze Gold* (нафта), *ein unbeschriebenes Blatt* (недосвідчена людина; людина котра не має знань у певних питаннях; людина, котра не знає специфіки якось області) та прислівникові – *unter vier Augen* (вдвох і без свідків), *um ein Haar* (майже) [50].

В свою чергу В. Фляйшер, на відміну від І. Чернишової, під час класифікації фразеологічних одиниць, бере до уваги, не лише наявні частини мови у структурі самого фразеологізму, а й враховує можливу семантичну роль фразеологічної одиниці.

В. Фляйшер виділяє наступні чотири класи фразеологізмів [69]:

1. Іменникові фразеологізми (*substantivische*), ті, в котрих основним граматичним компонентом є іменник або зміст котрих позначає іменникове поняття, найчастіше за все такі фразеологічні одиниці відтворюють номінативну функцію – *eine halbe Portion sein* (маленька, струнка або слаба людина), *ein Tanz auf dem Vulkan sein* (безтурботний спосіб життя в небезпечних обставинах; святкувати незважаючи на загрозу; бути спокійним незважаючи на обставини; ходити по лезу ножа), *ein alter Hase* (досвідчена, обізнана, мудра людина; людина з багаторічним досвідом роботи), *ein lahmes Huhn* (кульгавий); *bessere Hälfte – Ehefrau*; *der Abend des Lebens – Alter*; *das edle Blut der Reben – Wein*.

2. Прикметникові фразеологізми (*adjektivische*), значення котрих може уособлювати характеристику, пояснення, розкривати основні особливості, говорити про якості; або містити прикметник, як основний граматичний елемент – *zum Malen schön* (мати хист до малювання), *zum Greifen nah* (досить близько, щоб торкнутися), *frisch gebacken* (свіжоспечений; дістаний нещодавно з печі), *schief gewickelt* (помилково), *gut beschlagen* (багато вміти та знати; бути в чомусь добре обізнаним);

3. Прислівникові фразеологізми (*adverbiale*), можуть означати ознаку дії, предмета або стан. Натомість граматично, прислівникові ФО можуть і не

мати прислівника в своїй конструкції – *hinter Schloss und Riegel sein* (бути в небезпеці; ходити по лезу ножа), *auf freiem Fuße sein* (були звільнені з-під варті; відпущений на волю), *an Ort und Stelle sein* (бути вчасно, без запізень), *ohne/von Bedeutung* (неважливо/важливо), *mit offenen Armen* (з відкритими обіймами; дружелюбно когось зустрічати), *seit alters* (з давніх давен), *im Voraus* (заздалегідь, завчасно); *auf Anhieb* – одразу; *zu Hause* – додому.

4. Дієслівні фразеологізми (verbale), мають, як правило, дієслово основним компонентом, семантично ж означають дію, намір, стан когось або чогось – *ein Kind unter dem Herzen tragen* (бути вагітною), *das Herz blutet ihm* (серце кров'ю обливається; сумує серце), *das Herz hüpfet vor Freude* (серце тремтить від радості), *das Herz krampft sich im Leibe* (наполегливо когось вмовляти), *das Herz auf dem rechten Fleck haben* (бути справжньою людиною); *auf dem laufenden sein* (бути в курсі, бути обізнаним), *die Karten aufdecken* (розкрити карти), *auf dem Damm sein* (бути здоровим), *in anderen Umständen sein* (бути вагітною; мати особливе положення); *die Karten aufdecken* – розкрити наміри; повідомити про свої плани; *den dicken Wilhelm spielen* – вихвалитися своїми вміннями; робити акцент на особистісному «я»; *den Boden unter den Füßen verlieren* – земля іде з під ніг; *die Beine in die Hand nehmen* – дуже швидко бігти.

В. Фляйшер розглядає фразеологізми також з точки зору синтаксису. Вони становлять:

а) непередикативні словосполучення, наприклад: *zwischen Tür und Angel* (похапцем, поспішаючи); *die Flinte ins Korn werfen* (скласти зброю; спасувати перед труднощами; занепасти духом);

б) стійкі передикативні конструкції, наприклад: *Ihn sticht der Hafer* (він з жиру казиться; навісніє з розкошів);

в) стійкі речення, наприклад: *Da beißt die Maus keinen Faden ab* (тут вже нічого не зробиш).

Характеризуючи фразеологічні одиниці, О. Кунін розробив свою структурно-семантичну класифікацію. Враховуючи семантику фразеологічних одиниць та їх граматичну будову, він виокремлює наступні групи:

1. Одновершинні, тобто звороти, які у своєму складі мають одне повнозначне й одне службове слово або повнозначне слово й два чи три службових. Повнозначне слово розкриває у фразеологічній одиниці основний зміст. Воно розкриває суть фразеологічної одиниці та одразу семантично виділяється із словосполучення. Службові слова виступають у фразеологічному звороті незмінюваними частинами мови. До них належать прийменники, сполучники і частки. На відміну від повнозначних слів, їм не властива номінативна функція, тобто вони не виступають назвами предметів, дій, ознак, кількості, а тому на питання не відповідають і членами речення не виступають. У фразеологічній одиниці службові слова служать тільки для вираження різних відношень між словами. Наприклад: *das Leben genießen* – насолоджуватись життям; *in der / tiefster Seele*; – до глибини душі; *aus dem Häuschen geraten* – почати сердитися; *Schweren Herzes* – з журбою у серці, боляче на серці.

2. Фразеологічні одиниці, побудовані за моделлю підрядного або сурядного словосполучення. Таким чином, фразеологічна одиниця за моделлю сурядного словосполучення означає смислове й граматичне поєднання двох або більше повнозначних слів як граматично рівноправних.

Слова у фразеологічній одиниці моделі підрядного словосполученні об'єднані між собою як граматично нерівноправні: одне – головне, друге – залежне. Наприклад: *die Engel im Himmel singen hören* – дуріти від болю; *Etwas ans Herz griffen* – щось чіпає за душу, відчувати щось до глибини душі.

3. Стійкі фрази з частково предикативною структурою (лексема (тобто слово в сукупності його форм і можливих значень у всіх його вживаннях і реалізаціях) + підрядне речення). Предикативність у фразеологічній одиниці означає віднесеність змісту речення до об'єктивної реальності. Це комплексна категорія, що виражає співвіднесеність змісту речення з реальною дійсністю і відбивається у зв'язку підмета і присудка, які становлять граматичну основу речення.

Граматичними засобами вираження предикативності є час дієслова, інтонація та модальність, тобто міра або спосіб), що виражає суб'єктивно-об'єктивне ставлення мовця до висловлюваного. Наприклад: *ganz außer sich (sein)* – бути не в собі; *im siebten Himmel sein – (überglücklich/ verliebt sein, freudig entrückt/in Hochstimmung sein)* – бути на сьомому небі від щастя, бути дуже-дуже щасливим, радіти чомусь понад усе.

4. Номінативно-комунікативні фразеологізми, тобто дієслівні звороти зі структурою словосполучення з інфінітивом і речення з дієсловом у пасивному стані. Наприклад: *leben wie ein Gott in Fröhlichkeit* – їздити як сир в маслі, жити співаючи; *wie ein hohler Zahn aussehen* - мати засмучений вигляд; *mit Stummheit geschlagen sein* - оніміти, втратити дар мови; *im Übermaß des Glücks sein* – не тямлячи себе від радощів.

5. Фразеологічні одиниці зі структурою простого або складного речення:

wenn jemand Wut im Bauch hat – злість (бурлить) в животі;

das Blut schoß (stieg) j-m in den (zu) Kopf – кров вдарила в голову;

jeder ist seines Glückes Schmied (jeder ist selbst für sein Glück verantwortlich, kann durch seine Handlungen sein) – кожен коваль свого щастя;

das Herz blutet ihm – серце кров'ю обливається;

Das Herz hüpfet vor Freude – серце тремтить від радості;

Das Herz krampft sich im Leibe – серце стискається від горя;

Das Herz ist in die Hosen gefallen – душа пішла в п'яти.

6. Еквіваленти речення, тобто деякі структурні типи вигуків зворотів, що мають силу висловлювання і характеризуються самостійною інтонацією. Слід зазначити, що даний вид фразеологічних одиниць слід характеризувати з врахуванням контексту, як в мовленні, так і на письмі. «Jetzt!» «Aha!» – «зараз», у сенсі, що хтось навіть не збирається щось робити. «Так» – у саркастичному сенсі, що насправді хтось з чимось не погоджується.

Не менш важливу класифікацію розробив Г. Бургер, в основі якої лежить знакова функція, характерна фразеологізмам у комунікації. Він виділяє три основних види фразеологізмів, а саме референціальні, структурні та комунікативні [60].

Референціальні фразеологізми слугують для позначення об'єктів, процесів або фактів реальності, наприклад: *schwarzes Brett* (дошка об'яв); *jmdn. übers Ohr hauen* (обдурити когось; ввести в оману). Також вони включають у себе:

–ідіоми: *Hinz und Kunz* (стороння людина, чужак);

–часткові ідіоми: *fressen wie ein Scheunendrescher* (їсти за троїх, їсти великими порціями; легше вбити ніж прокормити);

–сталі вирази: *tote Hose* (нудний, безініціативний), *jmds. Thron wackeln* (займати вагомні позиції; керувати; бути начальником); приказки: *Wes Brot ich esse, des Lied ich sing* (жити по правилам тієї людини від котрої залежиш; бути комусь підпорядкованим; можливо бути матеріально залежним від когось); *Morgenstunde hat Gold im Munde* (хто рано встає, тому Бог подає); *Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen* (не відкладає на завтра те, що можеш зробити сьогодні).

Основним завданням структурних фразеологізмів є встановлення граматичних відносин, наприклад: *in Bezug auf* (по відношенню до когось або чогось); *im Hinblick auf* (з урахуванням чогось); *im Laufe* (в процесі).

Комунікативні фразеологізми мають конкретні завдання у виробництві, визначенні, завершенні та припиненні комунікативних дій. Найчастіше вживаються в повсякденному мовленні, не сприймаючись з першого погляду, як певні сталі вирази. Наприклад: *Guten Morgen* (добрий ранок); *nicht wahr?* (Чи не так?); *hör mal* (послухай); *mach's gut!* (Молодець!); *Na, wird's bald?* (Чи скоро це буде?) [27].

Українська дослідниця Л. Скрипник поділила фразеологізми найпростіше, тобто на два основні граматико-структурні класи [40]:

1. Фразеологічні одиниці, організовані за типом моделі словосполучення (рідше – речення). Семантико-структурна особливість – співвіднесення із окремим словом і функціонування в ролі члена речення.

2. Фразеологічні одиниці – фрази, що мають організацію простих або складних речень. Вони не менш вживані, ніж перші за класифікацією, але вирізняються системою побудови та організацією в тексті.

Тематична класифікація (Р. Мун, О. Райхштейн, Л. Сміт, В. Фляйшер) ґрунтується на розмежуванні фразеологізмів відповідно до позначення суттєвих понять у житті певної спільноти людей. Вона пояснює їх соціальні фактори, фізичні стани, способи вираження себе та своїх емоцій, тощо. Тут можна виділити фразеологізми з ознакою позначення:

а) фізичних явищ: *ganz auf der Höhe sein; wieder auf dem Damm sein in guter Verfassung sein; immer auf dem Posten sein* – бути здоровим, добре почуватись.

б) психологічного стану індивіда: «*goldene Geduld*» ангельське терпіння – безмірне і доброзичливе терпіння людини;

в) явищ сенсорної діяльності людини – «*die Engel im Himmel singen hören*» – дуріти від болю;

г) манери поведінки – «*außer sich geraten*» – втрачати терпіння; «*aus dem Häuschen geraten*» – почати сердитися.

В свою чергу, Л. Сміт розподіляє фразеологічні одиниці з емотивним компонентом вже більш докладно. Він розмежовує сильноекспресивні (вони часто ніби «випадають» з тексту, їх семантичне значення настільки сильне, що одразу сприймається як стійке сполучення; такі фразеологічні одиниці мають яскравий мовленнєвий відтінок) – *das Blut schoß (stieg) j-m in den (zu) Kopf* – кров вдарила в голову; *wenn jemand Wut im Bauch hat* – злість (бурлить) в животі; *die Engel im Himmel singen hören* – дуріти від болю; середноекспресивні (зазвичай органічно, тобто влучно застосовані в тексті; читач або співрозмовник сприймає такі фразеологічні одиниці, як стійкі звороти, натомість він ніби «чекає» їх в тексті чи мовленні та одразу ж розуміє їх суть) – та нейтральні фразеологічні одиниці (майже не сприймаються за фразеологічні одиниці, тобто їх вживання настільки часте, що вже звичне у вимові та в написанні і є зрозумілим абсолютно для всіх) – *das Leben genießen* – насолоджуватись життям; *schweren Herzes* – з журбою у серці, боляче на серці; *das Herz blutet ihm* – серце кров'ю обливається; *das Herz hüpfte vor Freude* – серце тремтить від радості [41].

Серед семантичних класифікацій фразеологічних одиниць заслуговує на увагу також відповідна схема Б. Ларіна, яка відома в мовознавчій літературі як класифікація за історичною еволюцією семантики усталених словесних сполук. У цій диференціації відображено «етапи розвитку і перебудови первісних вихідних словосполучень: 1) змінні словосполучення; 2) стійкі метафоричні словосполучення; 3) ідіоми [32, с. 159].

Отже, у ході аналізу ми виявили, що фразеологія не перестас розвиватися. Вона давно набула статусу окремої науки, котра має свої особливості та розділи, натомість й досі не перестас поширюватись.

Проаналізувавши підходи до визначення фразеологічних одиниць вітчизняними і зарубіжними мовознавцями та лінгвістами вважаємо найбільш влучним визначення фразеологізму Л. Авксентьєва.

Під поняттям «фразеологізм» він розуміє певну самостійну одиницю мови, котра може бути введеною в окреме речення або текст та характеризується фразеологічним значенням, компонентним складом, граматичними категоріями, відтворюваністю. Сукупність таких мовних одиниць, яким властиві ці риси, буде й становити обсяг фразеології будь-якої мови [1].

Проаналізувавши наукову лінгвістичну літературу з теми, можна стверджувати, що існує багато видів класифікацій, як вітчизняних, так і зарубіжних мовознавців.

Деякі з них досі працюють над новими розробками або доповнюють праці своїх попередників. Їх наукові дослідження в мовознавстві сьогодні допомагають нам більш точно зрозуміти семантику та структурну будову фразеологізмів, розкрити надбання фразеологічної тематичної колекції того чи іншого народу. Завдяки даним класифікаціям можемо зробити висновки щодо історії виникнення фразеологічних одиниць та маємо змогу порівняти фразеологічні одиниці різного характеру та змісту.

Проаналізувавши класифікації фразеологізмів вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, вважаємо найбільш повними класифікації О. Куніна, В. Фляйшера, та Л. Сміта щодо класифікації фразеологічних одиниць як засобу на позначення емотивності людини.

1.2. Поняття «емоційного компоненту» як складової фразеологічної одиниці

Як відомо, фразеологізми можуть містити у собі, розкривати та пояснювати безліч аспектів. Натомість, мова може йти про національний фактор, переживання людей, надання певним висловлюванням точності, логіки тощо. Але найуживанішими у мовленні є фразеологізми, які позначають саме емоції та емоційний стан людини. Радість та горе, щастя та недоля, сумлінність та лінь, розпач та сміх; яскраве відображення цих та інших станів можна знайти лише у фразеологізмах.

За визначенням, емоції – це психічне відображення у формі переживання життєвого смислу явищ і ситуацій. В емоційних переживаннях відбивається життєва значущість інформації. Якщо предмети чи явища задовольняють потреби людини або полегшують задоволення їх, то в неї виникають позитивні емоції, якщо ні – негативні.

Емо́ції (від фр. *emotion* – «хвилювання», «збудження») – це психічний процес, складний стан організму середньої тривалості, що відображає суб'єктивне оціночне ставлення до існуючих або можливих ситуацій та об'єктивного світу, призводить до дії симпатичної нервової системи і підвищення життєдіяльності організму.

Емоції невід'ємно пов'язані із фізіологічним та психологічним станом особистості. Якщо емоція інтенсивна та довготривала – настає порушення інтелектуальних функцій, зростають тенденції щодо дії неврівноваженого чи апатичного характеру, можливе роздвоєння особистості тощо [12]. Такі психічні емоції, як радість, переляк, горе, страх, сором, особливо, коли вони з'являються несподівано, викликають почастішання або уповільнення скорочень серця.

Емоції завжди характеризуються трьома компонентами: переживаючими або усвідомленими в психіці відчуттям емоцій; процесами,

що відбуваються в нервовій, ендокринній, дихальній, травній та інших системах організму; спостерігаються виразними комплексами емоцій, в тому числі, на обличчі.

Розрізняють прості (нижчі) та складні (вищі) емоції. Прості (нижчі) – переживання, пов'язані із задоволенням або незадоволенням фізіологічних потреб. Характерна ознака складних емоцій полягає у тому, що вони виникають у результаті взаємодії однієї людини з іншою на рівні життєвого значення. Складні емоції можуть бути викликані, як стресовими ситуаціями, так і позитивними. Сюди належать стан закоханості, або ж навпаки, переживання втрати близької людини. [21]

Емоції можуть істотно впливати на процес діяльності. Переживання життєвого смислу явищ і властивостей світу, або звичайні емоцій, – необхідна передумова людської активності. Емоційні процеси забезпечують передусім енергетичну основу діяльності, є її мотивами. Емоції визначають якісну і кількісну характеристику поведінки. Вони також забезпечують селективність сприймання – вибір об'єктів середовища, які впливають на людину і мають для неї значення.

Світ емоцій людини багатогранний. Емоцій стільки, скільки ситуацій, в яких перебуває особистість. В цілому почуття й емоції змінюються контрастно в таких напрямках: задоволення (приємне переживання); незадоволення (неприємне переживання); подвійне (амбівалентне); невизначене ставлення до дійсності. При цьому людина може перебувати в сильному напруженні, збудженні або ж у спокійному стані. [12]

У людини, яка відчуває, наприклад, скорботу, гнів, радість, інші емоційні переживання, відбуваються різні зміни не лише в діяльності внутрішніх органів, а й у зовнішньому вигляді (міміка, пантоміміка тощо). Змінюється вираз обличчя, голос. Через виразні рухи і дії, як правило, розкривається почуттєва сфера особистості. Так наприклад, медичному

працівникові, особливо для його професійного успіху, дуже важливо за виразом обличчя, навчитися визначати переживання пацієнта; вчителю – розуміти переживання дитини, її готовність або навпаки страх.

Одна з найважливіших особливостей емоцій – їх індикаторний характер, тобто здатність формуватися по відношенню до ситуацій і подій, які реально в цей час можуть не відбуватися, і існують тільки у вигляді ідеї про пережиті, очікувані чи уявні ситуації.

Інша важлива особливість – їх здатність до узагальнення і комунікації (емоції можуть передаватися між людьми або тваринами), через що емоційний досвід включає в себе не тільки індивідуальні переживання, але й емоційні співпереживання, що виникають в ході спілкування, сприйняття творів мистецтва тощо. [21].

Емоціям (утім, як й емоційному стану) притаманна низка властивостей, а саме універсальність, динамічність, домінантність, накопичення, зміцнення, адаптація, упередженість (суб'єктивність), заразливість, пластичність, утримання в пам'яті. [12, с. 352]

До емоційних станів відносять: настрої, афекти, стреси, фрустрації і пристрасті.

Емоції, як психічна сутність, знаходять своє відображення в мові і мовленні. Емоції розглядаються різними науками: психологією (В. Вілюнас, Б. Додонов, К. Ізард, Я. Рейковський, П. Симонов та інші), філософією (Арістотель, Р. Декарт, І. Кант, Платон, Б. Спіноза), лінгвістикою (вираження емоцій) (Н. Аблецова, Л. Бабенко, Н. Волкова, М. Гамзюк, Н. Корольова, Т. Москвіна, О. М'ягкова, Н. Синтоцька, В. Шаховський, П. Якобсон та інші), які пропонують своє трактування цієї проблеми в залежності від мети їхніх досліджень. Вчені вказують на складність цього феномена та на специфічність відображення емоцій у мові.

Під час спілкування співрозмовники не тільки повідомляють або вимагають інформацію, а й прагнуть вплинути на нього, передати свої почуття і настрої. Засобами впливу можуть бути інтонація, жести, міміка, а також мовні засоби.

Вираз емоцій мовними засобами і називається емотивністю. Емотивність є складником конотативного компонента в семантичній структурі мовної одиниці, який репрезентує емоційне ставлення носіїв мови до позначеного [39]. Емотивність є однією з актуальних проблем сучасної лінгвістики. Когнітивний підхід до мовних одиниць, що вербалізують емоції, запропонований когнітивною лінгвістикою. Проблема дослідження репрезентацій емоцій співвідноситься з загальною проблемою мови та мислення.

Формуючи конотації на фоні емоцій, людина апелює до своєї емоційної пам'яті, тобто оживлює емоційні сліди того, що вона пережила раніше, переносить свій емоційний досвід з однієї ситуації в іншу. Основними шляхами вербалізації емоцій у мові є: називання емоцій, вираження таких станів та опис емоцій.

Незалежно від національності, статусу, освіти, кожна людина може переживати, радіти, сумувати тощо, тобто виражати різні емоції, шляхом мовлення. Це означає, що мова, формуючи національно-мовну картину світу народу, є засобом вираження світовідчуття і світорозуміння мовного соціуму, інтерпретації навколишнього світу і самого себе в ньому [18]. Але мова не лише розкриває бачення світу тієї чи іншої людини, вона є засобом його пояснення та трактування, що повністю впливає на світобачення мовців і змінює їх уявлення насамперед про дійсність того часу, в котрий живе та чи інша людина.

Фразеологічні одиниці використовуються у мові та створюються для передачі емоційного ставлення мовця до предметів, явищ, подій, тому майже

всі фразеологічні одиниці є емоційними та обслуговують емоційну сферу мови. Той, хто говорить, виражаючи емоції, складає оцінку та розкриває свою культурну позицію – добре це чи ні відносно того, що відбувається в світі і т.д. Фразеологічні одиниці становлять собою специфічний вид номінації, а саме - непряму, вторинну номінацію. До непрямой номінації у лексиці належать слова з переносним значенням. Процес переосмислення об'єктів найменування відбувається крізь оцінне, чуттєве або образне уявлення.

Фразеологічна система не тільки певної країни, але й самого світу, характеризується надзвичайно масштабною кількістю і різноманітністю фразеологічних одиниць на позначення емоційних станів і переживань, що свідчить про спроможність та спрямованість людини робити акцент на внутрішньо-індивідуальному світі, а також про важливість адекватної вербалізації найтонших порухів їх душі, психологічного та фізіологічного стану, і водночас про багатство мовних засобів та варіативність асоціативно-образного мислення.

Найважливішим компонентом значення фразеологічної одиниці є емотивність, яка характеризується вираженням емоцій мовними засобами. В. Телія розрізняє дві форми реалізації емоцій: власне емоції та почуття, а останні, в свою чергу, на почуття-стани та почуття-відношення. До почуттів-станів належать такі емоції як радість, сум, гнів, задоволення та ін., до почуттів-відношень – схвалення або навпаки, осуд, зневага, розпач, хвальба та інші [45].

Проблему вивчення фразеологічних одиниць на позначення емоційного стану людини досліджували багато науковців, зокрема Л. Авксентьев, М. Алефіренко, О. Ахманова, І. Білодід, Н. Бобух, Л. Булаховський, В. Виноградов, І. Гнатюк, Н. Головіна М. Демський, А. Івченко, Р. Каракевич, О. Копчак, Г. Кузь, Б. Ларін, К. Мізін, В. Мокієнко,

О. Назаренко Ю. Прадід, О. Селіванова, Л. Скрипник, В. Телія, О. Трофімова
Г. Удовиченко, В. Ужченко, М. Шанський та інші.

Емотивність як категоріальна ознака фразеологічних одиниць у процесі семантичних змін вторинного фразотворчого процесу може доповнювати предметно-логічне значення, виділятися, підсилюватися, послаблюватися, змінювати систему оцінності, може відбуватися перехід як від вираження однієї емоції до комплексу емоцій, так і навпаки [17].

Фразеологічні одиниці на позначення емоційного стану людини складають численну, часто вживану й типову групу стійких зворотів, які вирізняються розвиненою системою значень, образів і засобів вираження. У мовознавстві існує багато визначень фразеологічної одиниці на позначення емотивності, але жодне з них не знайшло загального визнання. Деякі науковці, зокрема мовознавці досить справедливо вважають, що визначення фразеологічної одиниці таке ж складне, як і визначення слова [15, с. 158].

Отже, фразеологізми являють собою засіб образного відображення світу, вбираючи в себе історичні та міфологічні події, релігійні та етичні уявлення певного етносу різних епох і поколінь. Людський фактор відіграє найважливішу роль у створенні фразеологізмів, адже велика їх кількість пов'язана з людиною і різноманітними сферами її діяльності. На відміну від інших одиниць мови, фразеологізми покликані не стільки фіксувати досвід пізнання різних явищ світу, скільки передавати оцінне ставлення до них (позитивне чи негативне, схвальне чи ні), що робить нашу мову більш експресивною та емоційно забарвленою.

Таким чином, фразеологізми на позначення емотивності є виразниками емоційно-оціночного ставлення людини до навколишньої дійсності. Фразеологізми на позначення емотивності служать для передачі інформації, її конкретизації та обміну. Вони мають окреме значення, що є набутиим переважно внаслідок метафоричного переосмислення словосполучення, у

них завжди наявний постійний, відтворюваний за певним законом склад компонентів. Фразеологічні одиниці на позначення емотивності вживають, як на письмі так і в мовленні, розкриваючи для нас основний зміст відтворюваного матеріалу.

1.3. Способи перекладу фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційності людини

Переклад фразеологічних одиниць – дуже важка справа. Внаслідок семантичного багатства, колориту, лаконічності і яскравості ідіоматика відіграє в мові, напевно, таку ж важливу роль, як і граматики. Вона надає мові невичерпаності, оригінальності і певного забарвлення, залежно від характеру того чи іншого висловлювання. Особливо широко фразеологізми використовуються в розмовному стилі спілкування, а також нерідко в художній і політичній літературі.

Проблематика перекладу німецьких фразеологічних одиниць у сучасному перекладознавстві посідає одне з провідних місць. Актуальність дослідження полягає у необхідності поглиблювати, розширювати знання в галузі дослідження фразеології та перекладу німецьких фразеологізмів українською мовою. Фразеологія як одна з галузей мовознавства привертає до себе дедалі більшу увагу дослідників.

При перекладі фразеологізму перекладачеві слід вміти передавати зміст фразеологічної одиниці, розуміти її неперевершену та єдину в своєму роді образність, знайшовши аналогічний вираз в мові перекладу. Для цього від перекладача вимагається не лише глибоке знання різноманітних мов, а і знання історії, культурології, міфології, біблеїзмів, класичної і сучасної літератури.

Для адекватної передачі фразеологізмів необхідно, перш за все, добре розуміти їх зміст, адже заміна окремих компонентів мови оригіналу не

спричиняє негативного впливу на ступінь точності і, навіть навпаки, робить переклад змістовним, емоційно забарвленим. Тут дуже важливо зберігати форму вираження думки, а саме такий підхід до перекладу фразеологізмів є найбільш плідним. Різна система понять певної мови накладає свій відбиток на переклад фразеологізмів, не даючи здійснювати його шляхом послідовної заміни елементів однієї системи елементами іншої [30].

Мовознавці пропонують три способи, якими можуть передаватися фразеологічні одиниці іншою мовою. По-перше, у багатьох випадках можливим є точний переклад, що зберігає загальний зміст і характер фразеологізму.

Другий тип передачі фразеологізмів становить певні видозміни окремих складових частин словесної формули. Цей вид перекладу відображає до певної міри творчу, а не буквальну передачу змісту.

Третій спосіб перекладу – це використання прислів'їв та приказок, що є у мові, на яку саме й здійснюється переклад. Такий спосіб перекладу передає самобутній і яскравий колорит оригіналу і вимагає від перекладача глибоких знань фразеології рідної мови. За перекладачем, закріплюється відповідальність точної передачі фразеологічної одиниці, із врахуванням колориту та семантики [48].

Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з німецької на українську перекладач повинен вміти користуватися різними «видами перекладу». Серед найважливіших Р. Попов виділяє [36]:

1. Еквівалент, тобто наявний в українській мові адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом і образною основою.

2. Аналог, тобто такий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому, але за образною основою відрізняється від нього повністю або частково.

3. Описовий переклад, тобто переклад шляхом передачі змісту німецького звороту вільним словосполученням. Описовий переклад застосовується тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти й аналоги. Даний вид перекладу є одним із найчастіше вживаних. Якщо іншомовний фразеологізм не має в рідній мові еквіваленту або аналогу, а дослівний переклад міг би привести до малозрозумілого буквалізму, перекладачеві необхідно відмовитись від передачі образності та використовувати описовий переклад – з поясненням змісту фразеологічної одиниці за допомогою вільного сполучення слів.

4. Антонімічний переклад, тобто передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки. Такому виду перекладу притаманне використання антонімічних понять, тверджень, стилістичних висловів тощо.

5. Калькування. Цей метод застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виокремити образну основу фразеологізму, або коли німецький зворот не може бути перекладений за допомогою інших видів перекладу.

Калькування використовується лише в тому разі, коли в мові перекладу відсутня відповідна ідіома, тобто вираз передається буквальним перекладом. Але досвід багатьох дослідників збігається в думці, що калькування не являється вдалим способом перекладу фразеологічних одиниць, оскільки як правило втрачається образність і стилістичне забарвлення виразу. Це є великою прогалиною, адже експресивність і образність є найважливішими складовими перекладацької справи, саме фразеологічної тематики.

Намагаючись зберегти образність оригіналу при перекладі фразеологізму, який немає ні еквіваленту, ні аналогу в рідній мові, перекладач використовує калькування. Іноді при такому виді перекладі іншомовного, в тому числі і німецького фразеологізму використовують вставні слова: «Man sagt...» «nicht nur... sondern auch» «als... wie».

Натомість слід враховувати той факт, що прагнення точності перекладу не повинно зводитися до калькування, оскільки калькування та дослівний переклад провокують спотворення змісту фразеологізму і призводять до втрати його самобутності, автентичності та цілісності конструкції.

В роботі з перекладом основний зміст не можна перекладати не враховуючи форми, адже сама форма фразеологічної одиниці теж має певне забарвлення і несе певну інформацію і нерідко її визначає. Інформація, яка міститься у фразеологізмі, сприймається іноді лише через саму форму. Перекладачеві необхідно аналізувати оригінал не тільки з точки зору комунікативного завдання та бажання передати певну номінативну функцію, але і стосовно його формальної структури, визначаючи в ній особливості конкретної інформації, що перекладається [19].

6. Комбінований переклад. У тих випадках, коли український аналог не повністю передає значення німецького фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця й часу, або історичних особливостей, дається калькований переклад, а потім слідує описовий переклад та український аналог для порівняння.

Допускаючи повне або часткове калькування в окремих випадках, перекладач виключає будь-яку можливість використання буквалізмів, тобто невиправданих дослівних перекладів, що спотворюють зміст німецьких фразеологізмів або не відповідають нормам сучасної української мови. Фразеологічні одиниці широко використовуються в літературі всіх стилів,

грамотний перекладач не повинен допускати неточностей у перекладі того або іншого фразеологізму [6, с. 118].

В своїх працях В. Прозоров, наголошує на існуванні ще декількох можливих способів перекладу фразеологічних одиниць:

1) дослівна відповідність (еквівалент): *Bei Nacht sind alle Katzen grau.* Вночі всі коти сірі;

2) адекватний відповідник: *Eile mit Weile.* Хто спішить, той й людей смішить;

3) калькування: *Ein Kalb darf kein Kalb bleiben.* Не увесь час теляті телятком бути;

4) псевдоприслівна відповідність: *Die Hand bleibt über, die nach dem Schatten greift.* Свою тінь не доженеш;

5) описовий переклад висловлювання: *Kinegramme* – кінограми; *ein Auge zudrücken* – закривати око; *die Achseln zucken* – знизувати плечима; *die Nase rümpfen* – морщити носа; *auf großen Füße leben* – жити на широку ногу; *an der Nase führen* – водити за носа.

Говорячи про переклад фразеологічних одиниць, слід враховувати, що переклад не може бути абсолютним аналогом оригіналу. Основна проблема міститься в тому, що між мовами оригіналу та перекладу не завжди можна знайти мовні паралелі – семантичні та структурні аналоги: однакові моделі речень чи словосполучень, повний збіг семантичних значень слів тощо. Це означає, що головне завдання перекладача полягає в тому, щоб створити текст максимально наближений до оригіналу з точки зору семантики, структури та потенційного впливу на користувача цього перекладу.

Отже, без урахування національного фактору, особливостей менталітету неможливо абсолютно правильно перекласти фразеологічну одиницю та передати основний зміст. Для правильного вирішення питання про переклад конкретних фразеологічних одиниць, перекладач повинен ясно

усвідомлювати, який з способів він використає: які елементи фразеологізму іншомовної мови можна замінити або взагалі не перекладати, де використати еквівалент, де подати переклад кожного слова, де видалити той чи інший елемент фразеологічної конструкції тощо. Перекладач перед усім мусить хвилювати найбільш точна відповідність загального змісту фразеологічної одиниці, емоціонального та стилістичного забарвлення, природна відповідність культурологічного фону.

Висновки до розділу 1

В процесі роботи над першим розділом, було опрацьовано певний обсяг лінгвістичної літератури щодо теми дослідження.

Під час роботи над матеріалом було з'ясована сутність поняття «фразеологічна одиниця». Під «фразеологічною одиницею», спираючись на визначення Л. Авксентьєва, розуміємо певну самостійну одиницю мови, котра може бути введеною в окреме речення або текст та характеризується фразеологічним значенням, компонентним складом, граматичними категоріями, відтворюваністю. Сукупність таких мовних одиниць, яким властиві ці риси, буде й становити обсяг фразеології будь-якої мови.

Під «фразеологічним значенням» розуміємо притаманне фразеологічній одиниці категоріальне значення, своєрідність якого полягає в його цілісності і переосмисленості та впливає зі специфіки, компонентності складу та способу утворення фразеологізму.

Спираючись на опрацьовану літературу з теми, були виокремлені особливості фразеологізмів, а саме контекстуальна обумовленість вживання; постійне відтворювання одного й того самого компонентного складу; стійкість граматичних категорій; переносне значення слів; наявність декількох компонентів у складі фразеологізму; усталеність порядку слів; семантичну цілісність.

Проаналізувавши класифікації фразеологізмів вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, було визначено наступні класифікації, найбільш повні та влучні для характеристики фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини, а саме класифікації О. Куніна, В. Фляйшера та Л. Сміта.

Для подальшого опрацювання фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини, було встановлено значення поняття «емоція» та її основні ознаки.

Під терміном «емоція» розуміємо психічний процес, складний стан організму середньої тривалості, що відображає суб'єктивне оціночне ставлення до існуючих або можливих ситуацій та об'єктивного світу, призводить до дії нервової системи людини і підвищення життєдіяльності її організму, які невід'ємно пов'язані із фізіологічним та психологічним станом особистості.

Було встановлено, що розрізняють два види емоцій – позитивні та негативні. Позитивні емоції передбачають позитивну оцінку об'єкта, що супроводжується такими явищами як радість, любов, захоплення, похваллення. Негативні емоції породжуються відхиленням обставин від параметрів життєдіяльності конкретної людини як особистості, що призводить до погіршення психологічного стану особистості.

Основними особливостями емоцій було виокремлено індикаторний характер, тобто здатність формуватися по відношенню до ситуацій і подій, а також здатність до узагальнення і комунікації.

Було встановлено, що фразеологічні одиниці на позначення емоційного стану людини складають численну, часто вживану й типову групу стійких зворотів, які вирізняються розвиненою системою значень, образів і засобів вираження. Фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційного стану

людини, розкривають почуття індивідів, їх реакції на події, переживання стосовно певних подій, життєвих ситуацій.

Натомість й досі, питання перекладу фразеологічних одиниць є одним із найактуальніших. Таким чином було виявлено, що при перекладі фразеологічних одиниць перекладачеві слід вміти передавати зміст фразеологічної одиниці, розуміти її неперевершену та єдину в своєму роді образність, знайшовши аналогічний вираз в мові перекладу. Для цього від перекладача вимагається не лише глибоке знання різноманітних мов, а й знання історії, культурології, міфології, біблеїзмів, класичної і сучасної літератури.

Беручи до уваги того, що переклад не завжди може бути абсолютним аналогом оригіналу, головним завданням перекладача є створення тексту максимально наближеного до оригіналу з точки зору семантики, структури та потенційного впливу на користувача цього перекладу.

Спираючись на опрацьовану літературу з теми, найточнішими способами перекладу вважаємо, запропоновані Р. Поповим, у своїй класифікації, а саме еквівалент, аналог, описовий метод, антонімічний, калькування, комбінований.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ОДИНИЦЬ ЯК ЗАСОБУ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ

2.1. Особливості структурно-семантичних класифікацій фразеологічних одиниць з емоційним компонентом

В процесі відбору та аналізу фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини, нами була встановлена важливість їх розподілу щодо структурно-семантичних класифікацій. Адже саме завдяки ним, можна проаналізувати граматичне та семантичне значення кожної фразеологічної одиниці та зрозуміти, як вони взаємодіють.

Слід зазначити, що питанням розподілу фразеологічних одиниць займалися багато науковців, котрі залишили в історії мовознавства різне розуміння обсягу цієї галузі лінгвістики та різні критерії класифікацій. Натомість в нашому дослідженні ми будемо спиратися на описані раніше класифікації науковців. Таким чином, беручи за теоретичну основу структурно-семантичні класифікації В. Фляйшера та О. Куніна нами будуть проаналізовані фразеологічні одиниці, з метою аналізу їх граматичної будови та семантики, а також висвітлення зв'язку між ними.

Для аналізу фразеологічних одиниць була проведена їх вибірка із різноманітних фразеологічних українсько-німецьких та німецько-українських словників, а також текстів німецьких письменників.

Отже, спочатку нами будуть розподілені фразеологічні одиниці за структурно-семантичною класифікацією В. Фляйшера. З огляду на частину мови компонентів, можливої семантичної ролі речення і морфологічної парадигми В. Фляйшер виділяє наступні чотири класи фразеологізмів [69]:

1. Іменникові фразеологізми, основним граматичним компонентом яких є іменник або зміст котрих позначає іменникове поняття.

2. Прикметникові фразеологізми, значення котрих може уособлювати характеристику, пояснення, розкривати основні особливості, говорити про якості; або містити прикметник, як основний граматичний елемент.

3. Прислівникові фразеологізми, можуть означати ознаку дії, предмета або стан. Натомість граматично, прислівникові фразеологічні одиниці можуть і не мати прислівника в своїй конструкції.

4. Дієслівні фразеологізми, мають, як правило, дієслово основним компонентом, семантично ж означають дію, намір, стан когось або чогось.

Таким чином, за структурно-семантичною класифікацією були виділені наступні фразеологічні одиниці на позначення емоційного стану людини.

До іменникових фразеологічних одиниць належать: «*jeder ist seines glückes Schmied*» (*jeder ist selbst für sein Glück verantwortlich, kann durch seine Handlungen sein*) – кожен коваль свого щастя; «*ein Stein vom Herzen*» – тяжкість на душі, камінь на серці.

Слід зазначити, що основним граматичним компонентом іменникових фразеологічних одиниць є звичайно іменник. Такі фразеологічні одиниці можуть позначити індивід окремо, предмет, річ тощо. Таку конструкцію можна побачити в даному прикладі: «*ein Stein vom Herzen*» – тяжкість на душі, камінь на серці. (іменник + прийменник + іменник). Натомість інша фразеологічна одиниця стала іменниковою лише через своє семантичне значення – «*jeder ist seines glückes Schmied*» – кожен коваль свого щастя, граматично вона виглядає таким чином: (займенник + дієслово + займенник + іменник + іменник).

Натомість слід зазначити, що в нашому дослідженні іменникових фразеологічних одиниць було знайдено небагато. Це можна пояснити тим фактом, що ми розглядали фразеологічні одиниці на позначення емоційного стану людини (далі ФО), що вже передбачає використання дієслівних зворотів, з метою зображення дії або стану людини.

Грамматичні конструкції на чолі з дієслівними зворотами, допомагали вже автоматично зрозуміти і структуру і семантику ФО, адже означали переважно дію, пов'язану з тою чи іншою емоцією. Таке відображення ми можемо побачити в наступних прикладах: «*mit Stummheit geschlagen sein*» – оніміти, втратити дар мови; «*Das Herz krampft sich im Leibe*» – серце стискається від горя; «*Das Herz ist in die Hosen gefallen*» – душа пішла в п'яти; «*etwas ans Herz griffen*» – щось чіпає за душу, відчувати щось до глибини душі; «*Das Herz blutet ihm*» – серце кров'ю обливається; «*Das Herz hüpfte vor Freude*» – серце тремтить від радості.

Таким чином прикладом дієслівної фразеологічної одиниці можна розглядати таку: «*das Blut schoß (stieg) j-m in den (zu) Kopf*» – кров вдарила в голову; граматична конструкція котрої виглядає наступним чином – (іменник + дієслово + займенник + дієслово). За семантичним значенням, ФО означає процес.

Наступна фразеологічна одиниця є дієслівною, як із структурної точки зору, так і з семантичної: «*die Engel im Himmel singen hören*» – дурити від болю (іменник + іменник + дієслово + дієслово). Основним граматичними компонентами є дієслова, семантично ФО означає дію та стан.

Фразеологічна одиниця «*wenn jemand Wut im Bauch hat*» – злість (бурлить) в животі, граматично має таку будову – сполучник + займенник + іменник + прийменник + іменник + дієслово. Семантично, фразеологічна одиниця є дієслівною, адже означає емоційний стан, котрий описується як дія. З граматичної точки зору, ФО також можна розглядати, як дієслівну, адже головну роль виконує дієслово.

Німецька фразеологічна одиниця «*aus allen Himmeln fallen*», котра дослівно перекладається, як впасти з неба, тобто, розчаруватись, семантично несе в собі негативне забарвлення і автоматично вважається дієслівною, адже означає стан. Грамматична будова фразеологічної одиниці складається з

прийменника, займенника, іменника та дієслово, котре і переважає граматично.

Фразеологічне словосполучення «*das Leben genießen*» означає «насолоджуватись життям». Його граматична будова досить проста – іменник + дієслово. Як в семантичному та і в структурному плані дієслово є головним, тому, спираючись на класифікацію В. Фляйшера, дану фразеологічну одиницю можна віднести до дієслівних.

Стійке словосполучення «*das Leben in die Bude / ins Haus / bringen*» – вносити пожвавлення в якусь справу, можна також вважати дієслівним. Граматична конструкція поєднує в собі іменник + сполучник + іменник + дієслово. Натомість неможна не помітити, що дієслово граматично є головним та семантично фразеологічна одиниця означає процес.

Всім відомий фразеологічний зворот «*im siebten Himmel sein*» – бути на сьомому небі від щастя є також дієслівним. За В. Фляйшером, дана фразеологічна одиниця і семантично, і структурно відповідає нормативним вимогам. Граматична структура містить у собі прийменник + числівник + іменник + дієслово; натомість дієслово має виражене граматичне навантаження. Семантично фразеологічна одиниця означає емоційний стан людини.

Фразеологічна одиниця «*etwas abschütteln wie eine Ente das Wasser*» означає не брати щось близько до серця. Структурно вона досить навантажена різноманітними частинами мови (займенник + дієслово + прислівник + іменник + іменинник), натомість серед них переважає саме дієслово та порівняльний зворот.

Наступна фразеологічна одиниця є дієслівною, адже підтверджена семантично та структурно. «*Wie ein hohler Zahn aussehen*» перекладається, як мати засмучений вигляд. Семантично вона відтворює стан, структурно виокремлює дієслово та порівняльний зворот, як основні елементи.

Наступним важливим елементом структурно-семантичної класифікації є прикметникові фразеологічні одиниці, котрі мають здатність виражати статичну ознаку, в нашому випадку – емоцію та містять прикметник, як основний складник самої фразеологічної одиниці. Слід зазначити, що прикметникові ФО у своїй структурній будові мають переважно прикметник та іменник.

Прикладами прикметникових фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини є: «*in der / tiefster Seele*» (прикметник + іменник) – до глибини душі; «*schweren Herzes*» (прикметник + іменник) – з журбою у серці, боляче на серці; «*beklommenen Herzens*» (прикметник + іменник) – 1. Із завмиранням серця (відчуваючи тривогу, страх). 2. З важким серцем (від передчуття).

Останнім елементом розподілу фразеологічних одиниць за структурно-семантичною будовою є прислівникові ФО, котрі характеризують дію, стан або ознаку. Прикладами можуть слугувати наступні фразеологічні одиниці: «*ganz außer sich*» – не в собі (прислівник + прислівник + займенник); «*außer sich geraten*» – втрачати терпіння (прислівник + займенник + дієслово). За класифікацією В. Фляйшера, дані ФО є прислівниковими, так як граматично мають прислівник і змістовно означають стан і ознаку.

Наступними прикладами прислівникових фразеологічних одиниць можуть слугувати: «*leben wie ein Gott in Frhkreich*» – їздити як сир в маслі, жити співаючи; «*dem glücklichen schlägt keine Stunde*» – щасливі годину не помічають; «*im Übermaß des Glücks sein*» – не тямлячи себе від радощів. Всі вони семантично означають стан та є емоційно забарвлені. Структурно дані фразеологічні одиниці не мають прислівник основним компонентом в складі, натомість семантично, кожна фразеологічна одиниця відповідає на запитання «Як?». Жити (як?) – як сир в маслі; не помічаючи годин; почувати себе (як?) не тямлячи себе від радощів.

Отже, аналізуючи фразеологічні одиниці на позначення емотивного стану, спираючись на класифікацію В. Фляйшера, можна зробити наступні висновки. Серед проаналізованих нами фразеологічних одиниць іменникових було знайдено небагато. Це можна пояснити тим фактом, що ми розглядали фразеологічні одиниці на позначення емотивності, що вже передбачає використання дієслівних зворотів, з метою зображення дії або стану людини, тому дієслівних фразеологічних одиниць було знайдено найбільше. Окрім того, нами були виявлені прикметникові та прислівникові. Їх кількість також була достатньою. Прикметникові фразеологічні одиниці часто використовувались для позначення опису емоційного явища або діяльності людини під емоційним впливом. Прислівникові фразеологічні одиниці описували переважно емоційний стан особистості.

Аналізуючи фразеологізми на позначення емоційного стану людини, в межах структурно-семантичного аспекту, заслуговує увага класифікація О. Куніна, в межах якої він виокремив такі структурно-семантичні типи:

По-перше, одновершинні, тобто звороти, які у своєму складі мають одне повнозначне й одне службове слово або повнозначне слово й два чи три службових чи другорядних. Повнозначне слово розкриває у фразеологічній одиниці основний зміст. Воно розкриває суть фразеологічної одиниці та одразу семантично виділяється із словосполучення. Службові слова виступають у фразеологічному звороті незмінюваними частинами мови. До них належать прийменники, сполучники і частки. На відміну від повнозначних слів, їм не властива номінативна функція, тобто вони не виступають назвами предметів, дій, ознак, кількості, а тому на питання не відповідають і членами речення не виступають. У фразеологічній одиниці службові слова служать тільки для вираження різних відношень між словами. В самій фразеологічній одиниці повнозначне слово, все ж таки може мати поруч другорядні, котрі будуть підсилювати ефект.

Прикладами таких, одновершинних фразеологічних одиниць, можуть слугувати наступні:

- «*das Leben genießen*» – насолоджуватись життям;
- «*in der / tiefster Seele*» – до глибини душі;
- «*aus dem Häuschen geraten*» – почати сердитися;
- «*schweren Herzes*» – з журбою у серці, боляче на серці;
- «*beklommenen Herzens*» – з важким серцем (від передчуття);
- «*ein Stein vom Herzen*» – тяжкість на душі, камінь на серці.

В усіх раніше перерахованих фразеологічних одиницях, ми можемо спостерігати, основне слово і залежне від нього. Повнозначне слово у фразеологічній одиниці, розкриває зміст, слугує для пояснення суті. Граматично ми можемо побачити залежність службових слів від основних, котрі натомість також виконують важливі ролі у формуванні фразеологічної одиниці в цілому.

Наступним структурно-семантичним типом є фразеологічні одиниці, побудовані за моделлю підрядного або сурядного словосполучення. Таким чином, фразеологічна одиниця за моделлю сурядного словосполучення означає смислове й граматичне поєднання двох або більше повнозначних слів як граматично рівноправних. Слова у фразеологічній одиниці моделі підрядного словосполученні об'єднані між собою як граматично нерівноправні: одне — головне, друге – залежне.

- «*die Engel im Himmel singen hören*» – дуріти від болю;
- «*etwas ans Herz griffen*» – щось чіпає за душу, відчувати щось до глибини душі.

У вище наведених прикладах, ми можемо побачити граматично рівноправні частини фразеологізмів, котрі й виконують роль моделі підрядного словосполучення.

Стійкі фрази з частково предикативною структурою О. Кунін розглядає як конструкцію лексеми (тобто слова в сукупності його форм і можливих значень у всіх його вживаннях і реалізаціях) і підрядного присудка. Предикативність у фразеологічній одиниці означає віднесеність змісту речення до об'єктивної реальності. Це комплексна категорія, що виражає співвіднесеність змісту речення з реальною дійсністю і відбивається у зв'язку підмета і присудка, які становлять граматичну основу речення або словосполучення. Граматичними засобами вираження предикативності є час дієслова, інтонація та модальність, тобто міра або спосіб), що виражає суб'єктивно-об'єктивне ставлення мовця до висловлюваного.

Прикладами таких стійких фраз можуть слугувати наступні:

«*ganz außer sich (sein)*» – не в собі;

«*im siebten Himmel sein*» – (*überglücklich/ verliebt sein, freudig entrückt/in Hochstimmung sein*) – бути на сьомому небі від щастя.

Дані фразеологічні одиниці мають у своїй конструкції присудок, котрий пов'язується з іншими, залежними від нього частинами словосполучення, розкриває семантику фразеологічної одиниці.

Наступним типом структурно-семантичної класифікації є номінативно-комунікативні фразеологізми, тобто дієслівні звороти зі структурою словосполучення з інфінітивом і речення з дієсловом у пасивному стані.

Із наведених нижче прикладів видно, як граматично виділяється дієслово (інфінітив) у фразеологічній одиниці, натомість без використання допоміжних другорядних і службових слів, втрачає своє фразеологічне семантичне значення:

«*leben wie ein Gott in Frankreich*» – жити як сир в маслі, жити співаючи;

«*außer sich geraten*» – втрачати терпіння;

«*aus allen Himmeln fallen*» – впасти з неба – розчаруватись;

«*etwas abschütteln wie eine Ente das Wasser*» – що-небудь не брати близько до серця;

«*wie ein hohler Zahn aussehen*» – мати засмучений вигляд;

«*mit Stummheit geschlagen sein*» – оніміти, втратити дар мови;

«*im Übermaß des Glücks sein*» – не тямлячи себе від радощів.

Прикладів наступного типу за О. Куніним, а саме фразеологічних одиниці зі структурою простого або складного речення, можна навести багато. Більшість з них, у мовленні та на письмі, можна використовувати, не змінюючи їх граматично. Вони яскраво обумовлені і не вимагають додаткових елементів:

«*wenn jemand Wut im Bauch hat*» – злість (бурлить) в животі;

«*das Blut schoß (stieg) j-m in den (zu) Kopf*» – кров вдарила в голову;

«*jeder ist seines Glückes Schmied*» «*jeder ist selbst für sein Glück verantwortlich, kann durch seine Handlungen sein*» – кожен коваль свого щастя;

«*Das Herz blutet ihm*» – серце кров'ю обливається;

«*Das Herz hüpfte vor Freude*» – серце тремтить від радості;

«*Das Herz krampft sich im Leibe*» – серце стискається від горя;

«*Das Herz ist in die Hosen gefallen*» – душа пішла в п'яти.

Окремий тип фразеологічних одиниць – еквіваленти речення, можна розуміти, як деякі структурні типи вигуківих зворотів, що мають силу висловлювання і характеризуються самостійною інтонацією. Більшість емотивних вигуків фразеологічної направленості – багатозначні. Їхня семантика розкривається за допомогою мовленнєвої ситуації, або контексту. У вживанні, вони можуть мати різне семантичне значення та відтворення як позитивних та і негативних емоцій. Таким чином, можна навести приклади вигуків, які виражають позитивні емоційні стани (радість, гарний настрій, полегшення, захоплення): *ah!*, *ei!*, *ho!*, *ha!*, *o!* (*oh!*), *au!* та вигуків, що

передають негативні емоційні реакції (біль, печаль, сум, тривогу, нарікання): *ach!, au!, aua!, autsch!, oh!, äh!, äks!, ho!, brr!, pfui!*. Натомість відносячи той чи інший вигук до фразеологічної ланки, слід враховувати контекст, емоційне забарвлення та насамперед характер висловлювання [29, с. 254].

Аналізуючи фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційного стану людини, слід враховувати їх емоційне забарвлення та роль. Тому, спираючись на класифікацію Л. Сміта фразеологічні одиниці на позначення емоційності можна розподілити на [41]:

– сильноекспресивні (часто ніби «випадають» з тексту, їх семантичне значення виражають сильні емоції людини – як позитивні, так і негативні; такі фразеологічні одиниці направлені на передачу в контексті найважливіших почуттів) – *die Engel im Himmel singen hören* – дуріти від болю; *wenn jemand Wut im Bauch hat* – злість (бурлить) в животі; *das Herz blutet ihm* – серце кров'ю обливається; *das Herz hüpfte vor Freude* – серце тремтить від радості; *das Blut schoß (stieg) j-m in den (zu) Kopf* – кров вдарила в голову;

– середноекспресивні (зазвичай органічно застосовані в тексті, читач розуміє їх фразеологічне походження та значення, водночас їх влучне використання у тексті, допомагає автору більш точно висловити бажане) – *wie ein hohler Zahn aussehen* – мати засмучений вигляд; *schweren Herzes* – з журбою у серці, боляче на серці; *ein Stein vom Herzen* – тяжкість на душі, камінь на серці;

– нейтральні (майже не сприймаються за фразеологічні одиниці, читач переважно сприймає їх як необхідну частину висловлювання) – *in der / tiefster Seele*; – до глибини душі; *leben wie ein Gott in Frankreich* – їздити як сир в маслі, жити співаючи (позитивні емоції); *das Leben genießen* – насолоджуватись життям (позитивні емоції).

Нами було виявлено, працюючи з різноманітними класифікаціями фразеологічних одиниць, що класифікація В. Фляйшера є одною із самих вдалих, адже саме він наполягав на нерозривності понять структурної та семантичної характеристики. Аналізуючи деякі ФО інколи дуже важко розподілити їх за типами. Лише сумісне зіставлення та порівняння структури і семантики, можуть дати правильні результати.

Щодо семантичного значення, фразеологічні одиниці на позначення емоційного стану людини, були розподілені за класифікацією Л. Сміта та розподілені за трьома напрямками – сильноекспресивних, середньоекспресивних та нейтральних компонентів.

Дослідження дало змогу проаналізувати структурний та семантичний аспект фразеологічних одиниць на позначення емоційних станів та виявити їх граматичну та синтаксичну залежність один від одного.

Тому слід зазначити, що аналізуючи будь-яку фразеологічну одиницю, в тому числі і фразеологічну одиницю на позначення емоційного стану людини, не можна відокремлювати поняття семантики та структури, адже вони є нероздільними. Класифікуючи фразеологічні одиниці, слід враховувати їх вживання та роль в реченні, адже в різних текстах, вони можуть висвітлюватись по різному. Роблячи висновки із проаналізованих нами фразеологічних одиниць на позначення емотивності, можна стверджувати, що фразеологічні одиниці, котрі семантично означають дію, містять у собі головним елементом дієслово; ті, котрі характеризують стан – містять прислівник, як основний компонент; фразеологічні одиниці, котрі розкривають якості або містять опис мають прикметник основним у структурі; якщо ж фразеологічна одиниця має номінативну функцію, то головним у конструкції даної ФО є саме іменник. Натомість, не можна відносити до певної групи фразеологічні одиниці, спираючись лише на відомості про

частини мови, адже їх семантичне значення, може відтворювати зовсім інші компоненти та зміст.

2.2. Можливості перекладу фразеологізмів як засобу на позначення емоційного стану людини

Переклад фразеологічних одиниць є дуже важливим аспектом у вивченні мови в цілому. Саме завдяки наявності еквіваленту або аналогу, можна чітко охарактеризувати справжній первинний зміст фразеологічної одиниці. Говорячи про переклад, слід враховувати також вживання фразеологічних одиниць в авторських роботах. Яскраве обрамлення, тонка творча лінія, переосмислення та опис тієї чи іншої одиниці, в контексті, можуть повністю змінити як значення фразеологізму, так і направленість його вживання.

Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з німецької на українську перекладач або автор повинен вміти користуватися різними «видами перекладу». В нашій роботі, ми проаналізуємо фразеологічні одиниці, з точки зору та класифікації Р. Попова [36].

Він в свою чергу, поділяє види перекладу фразеологічних одиниць на шість складових.

1. Еквівалент, тобто наявний в українській мові адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом, образною основою і граматично.

2. Аналог, тобто такий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому, але за образною основою відрізняється від нього повністю або частково.

3. Описовий переклад, тобто переклад шляхом передачі змісту німецького звороту вільним словосполученням. Описовий переклад застосовується тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти й аналоги.

4. Антонімічний переклад, тобто передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки.

5. Калькування. Цей метод застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виокремити образну основу фразеологізму, або коли німецький зворот не може бути перекладений за допомогою інших видів перекладу.

6. Комбінований переклад. У тих випадках, коли український аналог не повністю передає значення німецького фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця й часу, дається калькований переклад, а потім іде описовий переклад та український аналог для порівняння.

Аналізуючи, знайдені нами речення, котрі містять фразеологічні одиниці, з елементами емотивності, ми зможемо зробити висновки, щодо ролі та особливостей перекладу ФО, вже насамперед в текстах.

Першим важливим типом перекладу є еквівалент, тобто наявний в рідній мові адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом і образною основою.

Яскравим прикладом може слугувати фразеологічна одиниця «*seinen Emotionen machen*» – давати волю своїм емоціям, відводити душу, котра знайшла своє відображення в роботі німецького письменника Ліона Фейхвангера. Натомість описуючи емоційний стан героїні, автор зміг за допомогою ФО передати негативний настрій дівчини. *Diesem Polizisten gegenüber wenigstens hatte sie ihrer Empörung Luft gemacht.* (L. Feuechtwagner «Erfolg») [68]. Хоч щодо цього поліцейського вдалося їй дати волю своєму обуренню. За структурно-семантичним розподілом, спираючись на класифікацію В. Фляйшера, ФО є дієслівною, хоча її будова містить у собі –

займенник + іменник + дієслово. Натомість при перекладі фразеологічної одиниці граматична структура, образність та структура фразеологізму зберіглась. Семантично дана ФО означає дію та процес. За класифікацією О. Куніна, ця фразеологічна одиниця належить до типу номінативно-комунікативних фразеологізмів. Вона містить у своїй будові дієслівний зворот із структурою словосполучення. За класифікацією Л. Сміта фразеологічна одиниця є середньоекспресивною, адже органічно застосована в тексті і вдало доповнює зміст. Аналізуючи дану фразеологічну одиницю з боку еквівалентного типу перекладу, можна зазначити той факт, що перекладена фразеологічна одиниця збігається з німецьким зворотом за змістом і образною основою.

Прикладом еквівалентного перекладу може стати також фразеологічна одиниця «*mit aller Gewalt!*», котра має значення «щосили, з усієї сили». Сама фразеологічна одиниця за своєю будовою є прислівниковою, адже семантично відтворює у собі спосіб. За структурно-семантичною класифікацією О. Куніна є номінативно-комунікативною. За ступенем вираження емотивності, спираючись на класифікацію Л. Сміта є середньоекспресивною. Семантично дана фразеологічна одиниця, може майже непомітно доповнити будь-яке висловлювання. Введене в речення дане фразеологічне сполучення, допомагає нам розкрити в контексті наміри та бажання героя. «*Er ging damals nach Amerika, weil er mit aller Gewalt reich werden wollte*». [68] Він поїхав в Америку, адже щосили хотів розбагатіти. В наведеному реченні ми бачимо адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом і образною основою, котрий і розкриває тип еквівалентного перекладу.

Наступним прикладом еквівалентного типу перекладу можна розглянути фразеологічну одиницю «*in Tränen schwimmen*» – заливатися сльозами. Дане фразеологічне сполучення відтворює негативні емоції.

Спираючись на структурно-семантичну класифікацію В. Фляйшера, дана ФО вважається дієслівною. Основним семантичним і граматичним компонентом тут є дієслово. За класифікацією О. Куніна, фразеологічна одиниця побудована за принципом підрядного словосполучення. Щодо вираження емотивності, спираючись на класифікацію Л. Сміта, фразеологічна одиниця є сильноекспресивною. Вона виражає сильний емоційний стан, в даному випадку негативний. Речення, в котрому вжита фразеологічна конструкція має еквівалентний дослівний переклад, змістовно очікуваний із першої частини речення. *Als ich ins Zimmer kam, war der junge Mann fort, und sie schwamm in Tränen.* (H. Falada «Jeder stirbt für sich allein») [67]. Коли я зайшов у кімнату, молодого чоловіка вже не було, а вона заливалася сльозами. Переклад даної фразеологічної одиниці розкриває нам наявний в рідній мові фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом, структурою, образною основою та емоційністю.

Говорячи про еквівалент, як окремий вид перекладу, можна навести приклади німецький фразеологічних одиниць, котрі розповідають нам про прекрасний настрій, який виражається через сміх – **«sich vor Lachen schütteln»** – трястись від сміху; **«Ich wäre vor Lachen beinahe»** – Я ледве не вмер зі сміху. У наведених прикладах, ми можемо спостерігати під час перекладу фразеологічних одиниць, про наявність в українській мові зовсім інших фольклорних елементів, натомість майже тотожних. Натомість, слід зазначити, що в українському варіанті дані фразеологічні одиниці можуть вживатися, як в позитивному, так і в негативному (саркастичному значенні). За вираженням емотивності вони є сильноекспресивними.

Так наприклад, фразеологічна одиниця **«sich vor Lachen schütteln»** – трястись від сміху, може відтворювати, як позитивні емоції – звичайний сміх, так і негативні – саркастичне висміювання. Спираючись на класифікацію В. Фляйшера, можна стверджувати, що дана фразеологічна одиниця є

прислівниковою. Вона відтворює стан особистості. В свою чергу за класифікацією Л. Сміта, а саме типом емоційного забарвлення, вона є сильноекспресивною. Фразеологічна одиниця виразно передає емоцію та яскраво вирізняється за змістом. Характеризуючи фразеологічну одиницю з боку класифікації О. Куніна, можна віднести її до типу, який побудований за моделлю підрядного словосполучення, де другорядні слова, залежать за змістом та граматично, від основного. За видом перекладу, дана фразеологічна одиниця за будовою та значенням є тотожною, як в українській, так і в німецькій мовах.

Прикладом еквівалентного перекладу може стати фразеологічна одиниця «*j-m reißt der Geduldsfaden*» значення котрої «у когось вривається терпець». Таке фразеологічне сполучення за класифікацією В. Фляйшера є дієслівним, адже семантично фразеологічна одиниця означає дію. За структурно-семантичною класифікацією О. Куніна є одновершинною. У структурі основним словом виступає дієслово. За ступенем вираженості емотивності, спираючи на тематичну класифікацію Л. Сміта, фразеологічна одиниця є сильноекспресивною. Аналізуючи речення, в котрому міститься дане фразеологічне сполучення, можна стверджувати про наявність еквівалентного типу перекладу. «*Hermine war schon einige Male erregt aus ihrem Zimmer gestürzt, hatte sich an den Kopf gefaßt und geschrieen: «Es ist ja nicht auszuhalten!...» «Habt dich nicht so», versetze ihr Frieda, der eigentlich Geduldsfaden riß.* Герміона кілька разів вискочила зі своєї кімнати, схопилася за голову і закричала: "Це нестерпно!" – Не будь таким, – сказала Фріда, в якої вже вривався терпець.

Фразеологічна одиниця «*j-n in Angst und Schrecken halten*» – тримати когось у страху, відтворює негативну емоцію. За класифікацією В. Фляйшера фразеологічна одиниця є дієслівною, адже семантично означає дію. Спираючись на класифікацію О. Куніна, дане стійке словосполучення можна

віднести до фраз з частково предикативною структурою. За вираженням емоцій, фразеологічне сполучення є нейтральним. Характеризуючи дану фразеологічну одиницю з боку класифікації Л. Сміта, можна вважати, що в більшості випадків вона не розцінюється, як фразеологічна одиниця, адже влучно може обрамити будь-яке висловлювання. Наведений далі приклад з тексту показує тотожний переклад, котрий повністю відтворює зміст вживаної фразеологічної одиниці, що наголошує нам на наявності схожого еквіваленту в українській мові. «*Guise hielt den König in Angs und Schrecken. Dieser früchtete immer häufiger ins Kloster...*» (Н. Манн «*Henri Quatre, Jugend*») [89]. Гіз тримав короля в страху, і той все частіше шукав спокій в монастирі.

Наступним прикладом еквівалентного типу перекладу є фразеологічна одиниця «*Ich wäre vor Lachen beinahe*» – я ледве не вмер зі сміху. За класифікацією В. Фляйшера, дана фразеологічна одиниця є прислівниковою, адже насамперед означає стан особистості. Натомість за будовою, спираючись на класифікацію О. Куніна, фразеологічна одиниця відображена за структурою звичайного простого речення. Аналізуючи її з приводу емотивності, можна вважати дану ФО середньоекспресивною. Її семантичне значення є неприхованим і відтворює ситуаційний стан людини. Слід зазначити також, що через її структурну будову, а саме вид речення, дану фразеологічну одиницю можна вживати в мовленні чи на письмі вже без додаткових доповнень, саме така характеристика і свідчить нам, про віднесеність даної фразеологічної одиниці саме до даного виду перекладу.

Наступним яскравим прикладом еквівалентного перекладу є «*in der Lage sein*» – бути в змозі (в певному стані) щось зробити. Аналізуючи дану фразеологічну одиницю за структурно-семантичною класифікацією В. Фляйшера, її можна назвати прислівниковою, адже вона характеризує певний стан (змогу) людини робити якусь дію. Натомість, за класифікацією

О. Куніна, фразеологічна одиниця відноситься до типу одновершинних, тобто звороту, в якому граматично та семантично є повнозначне і декілька службових слів, де повнозначне слова несе основний зміст, котрий неможливо передати без долучення службових. За рівнем емотивності, фразеологічна одиниця є нейтральною, адже вона майже не сприймається, як стійкий фразеологічний зворот. Аналізуючи дану фразеологічну одиницю, з боку перекладу, можна стверджувати про наявність в обох мовах схожої ФО та їх еквівалентності. Приклад з тексту німецького письменника, може показати, як влучно можна використати дану фразеологічну одиницю, доповнюючи зміст описуваного матеріалу. *Anderseits wunderte er sich, daß er sich doch noch so gut bewegen konnte, dass er noch in der Lage war zu denken...* (H. Mann «*Henri Quatre, Jugend*») [89]. З іншого боку, він був здивований, своїй спроможності пересуватися та мислити.

Фразеологічна одиниця «*zittern wie Espenlaub*» має своє еквівалентне значення в українській мові - тремтіти (труситися, тіпатися), тремтіти, як осиковий лист, переживати за своє становище. Даний стійкий вираз передає семантично відтінок негативних емоцій особистості. З боку структурно-семантичної класифікації, спираючись на праці В. Фляйшера, фразеологічну одиницю можна віднести до дієслівних. Адже семантично і граматично у фразеологічній одиниці переважає дієслово, тобто чиясь конкретна дія. За класифікацією О. Куніна, фразеологічна одиниця відноситься до номінативно-комунікативних. У своїй будові має порівняльний зворот, котрий підсилює ефект значення. За рівнем емотивності, фразеологічна одиниця є сильноекспресивною. Вона відтворює емоцію страху та стану особистості. Аналізуючи дану фразеологічну одиницю з боку перекладу, варто зазначити про важливість наявності еквівалентної ФО в обох мовах, що спрощує процес самого перекладання. Таким чином, приклад з тексту, надає нам розуміння емоційного забарвлення розмови героїв та їх ставлення один

до одного. «*Carolin! – rief Voßler nun freudig... Komm her, Mädchen! Zitterst du schon wie Espenlaub?*» (Н.Н. Kirst «08/15 heute») [81] «Каролін! – радісно вигукнув Фослер... – Йди сюди, дівчинка! Ти що вже тремтиш, як осиковий лист?»

Наступним важливим способом перекладу є «аналог», тобто такий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому, але за образною основою відрізняється від нього повністю або частково, при чому зміст фразеологічної одиниці зберігається, не змінюючись навіть частково.

Прикладом аналогічного типу перекладу можна розглянути наступну фразеологічну одиницю – «**Tränen lachen**» – сміятися (до сліз). Дана фразеологічна одиниця відображає позитивні емоції. За структурно-семантичною класифікацією В. Фляйшера є дієслівною, адже граматично має основним компонентом дієслово та семантично означає дію. За класифікацією О. Куніна така фразеологічна одиниця є одновершинною, де повнозначне слово розкриває повне основне значення, а допоміжне слово підсилює ефект. За емотивним рівнем вираженості, стійке словосполучення є середньоекспресивним. Аналізуючи фразеологічну одиницю, за видами перекладу, спираючись на класифікацію Р. Попова, можна стверджувати, що український та німецький аналоги є повністю семантично схожими. Розглядаючи приклад з тексту, можна побачити вживання та роль фразеологічної одиниці в контексті. *Und sie (Mutter) lacht Tränen, weil es ihr gelungen ist, ihn (den Sohn) so zu überraschen.* (L. Frank «Links, wo das Herz ist») [71] І вона (матір) сміялася до сліз, адже (син) не очікував такого сюрпризу. В даному випадку відображений аналогічний тип перекладу, в котрому вжитий частково змінений український еквівалент.

Прикладом аналогічного перекладу може стати фразеологічна одиниця «**Es wird j-m heiß und kalt**» – то в жар то в холод. Дана фразеологічна одиниця є дієслівною та побудована за моделлю словосполучення. За

вираженням емоцій, фразеологічна одиниця є сильноекспресивною. В реченні вона застосована, як елемент емоційного стану героїні описуваних подій. За видом перекладу, спираючись на класифікацію Р. Попова, у реченні фразеологічна одиниця перекладена методом застосування аналогу. «*Sie blieb starr stehen hinter der zugeschlagenen Tür. Schlimm für die Kinder! Schlimm für den Paul! Ihr würde heiß und kalt*». Вона нерухомо стояла за зачиненими дверями. Біда дітям! Біда для Пауля! Їй ставало то холодно, то жарко. [77]

В практиці, можна зустріти й ідентичний переклад, без заміни синонімічних слів та цілих словосполучень. Таким прикладом є фразеологічна одиниця «**Das Wohl und Wehe**» – радощі й прикрощі «...*sei sicher, dass kein Mensch einer so herzlichen Anteil an deinem Wohl und Weh nimmt als Dein Mohr*» (К. Марх, *Brief an Engels, 1883*) [90] «... Будь впевнений, що ні одна людина на світі не приймає близько до серця твої радощі і прикрощі, як Твій Мавр». Сама фразеологічна одиниця, за класифікацією В. Фляйшера, є іменниковою. В ній основними граматичними компонентами є іменники та зміст позначає іменникові поняття. Спираючись на структурно-семантичну класифікацію О. Куніна, дана фразеологічна одиниця є одновершинною. Вона містить у собі два повнозначні слова, котрі поєднані сполучником. Таким чином, сполучник у будові даної фразеологічної одиниці не виконує номінативну функцію і є граматично незмінним. В даному випадку саме повнозначні слова відкривають у собі всю семантику стійкого виразу. Натомість, за рівнем емотивності, фразеологічна одиниця є нейтральною. Аналізуючи вище наведений приклад з тексту, можна стверджувати, що дане стійке словосполучення майже не сприймається, як фразеологічна одиниця. Ідентичність перекладу допомагає без додаткових описових компонентів передати зміст наведеної фразеологічної одиниці на іншу мову за допомогою використання такого виду перекладу, як аналог.

Фразеологічна одиниця «*am Ende seiner Weisheit*» – зайти у безвихідь; зайти у глухий (у тісний) кут не знати, що робити далі; розкриває у собі негативну емоцію або стан людини. Натомість під час перекладу, автор може зовсім іншими словами описати зміст. *Ich habe wirklich alles versucht, aber jetzt bin ich mit meiner Weisheit am Ende.* (Н. Кант «Die Aula») [76] Я спробував все, але тепер вже не знаю, що робити. Ця фразеологічна одиниця, за класифікацією В. Фляйшера, є іменниковою. Вона містить у собі основними компонентами іменники та позначає іменникове поняття. За О. Куніним, фразеологічна одиниця відноситься до одновершинних. Граматично всі слова поєднанні між собою, семантично мають одне значення «безвихідність». За емотивним забарвленням фразеологічна одиниця є сильноекспресивною, вона передає яскраво виражені емоції та стан особистості. Аналогічний тип перекладу, в даній ситуації, показує нам схожий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому, але за образною основою повністю відрізняється від нього.

«*Eine Hoffnung hegen*» – мати надію, – стійке словосполучення, котре можна зустріти в багатьох мовах світу, зокрема в німецькій та українській також. Завдяки цьому словосполученню, автор може розкрити в контексті наміри героїв, їх стан та переживання. *Weber hegte damals die Hoffnung, hier bei der Oper angestellt zu werden.* (Н. Heine, Briefe) [75] Вебер мав надію отримати посаду в цій опері. Сама фразеологічна одиниця «*eine Hoffnung hegen*» за класифікацією В. Фляйшера вважається дієслівною. Семантично вона означає стан людини та конкретизує позитивну емоцію. За структурно-семантичною класифікацією О. Куніна, фразеологічна одиниця побудована за моделлю підрядного словосполучення, в котрому одне слово залежить від іншого. Натомість вже за емотивним забарвленням, даний стійкий вираз може навіть не сприйматись за повнозначний фразеологічний зворот, тобто бути нейтральним, спираючись на класифікацію Л. Сміта. В наведеному ж

раніше реченні, взятого із твору німецького автора, можна побачити аналогічний тип перекладу, де міститься відповідний український аналог.

Фразеологічну одиницю «*Ruhe vor der Sturm*» – затишшя перед бурею, ми зустрічаємо в нашому житті доволі часто. Приклад з тексту «*Er füllt nur Ruhe vor der Sturm. (H.H. Kirst «Kameraden»)* [80] Для нього питання спокою було тимчасовим» розкриває для нас значення самої фразеологічної одиниці, – стан штилю, спокою, врівноваженості перед майбутніми подіями. Слід зазначити, що даний фразеологізм, може бути використаним, як в абстрактному значенні, так і в значенні емоційної спрямованості тієї чи іншої людини, як щойно ми бачили в тексті. Структурно-семантичні класифікації В. Фляйшера та О. Куніна, дають нам змогу зробити висновки, що дана фразеологічна одиниця є іменниковою та одновершинною. Основним словом тут є іменник, семантично ж розкривається іменникове поняття. За класифікацією Л. Сміта щодо емотивного забарвлення, фразеологічна одиниця є нейтральною, тобто візуально не сприймається, як стійкий вираз. За класифікацією Р. Попова, щодо типів перекладу, дану фразеологічну одиницю можна віднести аналогічного типу перекладу. У структурно-семантичному порівнянні німецький та український аналог є майже ідентичними.

Наступним методом перекладу є описовий, тобто переклад шляхом передачі змісту німецького звороту вільним словосполученням. Описовий переклад застосовується тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти й аналоги. Завдяки описовому перекладу ми можемо розкрити зміст контексту, за допомогою використання інших слів та словосполучень. Слід зазначити, що серед всіх видів перекладу даний є одним із загальноновживаних, адже він дає можливість, не втрачаючи значення фразеологічної одиниці, описати бажане іншими доступними для рідної мови мовленнєвими формами.

Прикладом описового перекладу може стати фразеологічна одиниця «*in Tränen ausbrechen*» – дати волю сльозам, розридатися, не стримавшись, почати сильно ридати. Таку граматичну одиницю можна зустріти в наступному реченні – *Kreibel sieht, wie sie sich zusammenreißt, um ruhig zu bleiben und nicht in Tränen ausbrechen.* (W. Bredel «Die Prüfung») [59] Крейбель бачив, як вона намагається стримувати себе, щоб зберігати спокій і не дати волю сльозам. Завдяки творчому перекладу словосполученню, тобто шляхом використання описового методу, автор показує нам окрему ситуацію із життєвих обставин героїв книги. В даному реченні фразеологічна одиниця «*in Tränen ausbrechen*» за вираженням емоцій є нейтральною. В контексті, вона майже не сприймається за фразеологічний зворот. Аналізуючи із структурно-семантичного погляду, а саме класифікації В. Фляйшера, фразеологічна одиниця є дієслівною, граматично має конструкцію – прийменник + іменник + дієслово. Семантично зображує дії та емоції людей. Натомість за класифікацією О. Куніна, фразеологічна одиниця відноситься до типу номінативно-комунікативних. За емотивним забарвленням є сильноекспресивною.

Прикладом описового перекладу може стати фразеологічна одиниця «*die höhere Gewalt*» – форс-мажор; надзвичайні обставини, які неможливо не запобігти, ні усунути. Характеризуючи її за класифікацією В. Фляйшера, можна стверджувати, що вона іменникова. Семантично дане фразеологічне сполучення позначає іменникове поняття та містить у своїй будові іменник, як основний компонент. За структурно-семантичною класифікацією О. Куніна є одновершинною. У структурі містить головне та залежне від нього слово. За ступенем вираженості емотивності, фразеологічна одиниця є сильноекспресивною, адже семантично означає невідконтрольовану подію. Аналізуючи речення, в котрому міститься дане фразеологічне сполучення, можна стверджувати про наявність еквівалентного типу перекладу. «*Kerze*

versuchte sich in gewohnter Weise optimistisch zu geben – und das fiel ihm sehr schwer. «Aber ich bitte Sie, Verehrtester, so etwas kann doch mal vorkommen. Das ist sozusagen höhere Gewalt. Dagegen ist man machtlos» [80]. Керц намагався, як зазвичай, здаватися оптимістом, але йому це дуже погано вдавалося. "Що поробиш, вельмишановний, ніхто від нещастя не захищений. Це, так би мовити, непереборна сила. Проти неї людина беззахисна."

Фразеологічна одиниця **«immer mit der Ruhe»** означає стан спокою або відсутність поспіху. На прикладі із твору, ми можемо побачити, що переклад має спільнокореневі слова, але німецька конструкція фразеологічної одиниці не є тотожною із українським варіантом. *«Das Glück ist alles immer mit der Ruhe machen» (L. Frank «Links, wo das Herz ist»)* [71] За щастя робити все завжди спокійно та врівноважено. Фразеологічна одиниця за структурно-семантичною класифікацією В. Фляйшера є прислівниковою, адже означає стан людини. За класифікацією О. Куніна є одновершинною, в будові містить службові слова. За вираженням емотивності є нейтральною. За видами перекладу, спираючись на класифікацію Р. Попова, фразеологічна одиниця перекладена описовим методом.

«Eine alberne Lache» – неприємний, голосний сміх, – фразеологічна одиниця, котра перекладена синонімічними еквівалентами та означає відтворення негативних емоцій тої чи іншої людини. *Sie schlug eine unangenehme Lache auf, indem sie rief „Nun merk“ ich, was du für ein Windbeutel bist! (G. Keller «Das Sinngedicht»)* [77] Вона з неприємною саркастичною посмішкою прокричала: «Тепер я бачу, яка ти насправді людина!» В даному реченні, автор повністю замінив значення фразеологічної одиниці своїми словами, але при цьому зміг конкретизувати зміст, граматично вірно та правильно використавши ФО. За класифікацією, О. Куніна дане фразеологічне сполучення побудована за конструкцією сурядного речення. Спираючись на класифікацію В. Фляйшера,

фразеологічну одиницю можна вважати іменниковою. Даний стійкий вираз можна вживати не додаючи додаткових елементів у вживане речення. За вираженням емоцій, фразеологічна одиниця є нейтральною. За видами перекладу, спираючись на класифікацію Р. Попова, фразеологічна одиниця на позначення емотивності перекладена в наведеному вище прикладі з тексту описовим методом.

У своїй класифікації Р. Попов, виокремлює такий вид перекладу, як антонімічний, тобто передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки. Натомість під час дослідження, нам не вдалось виявити подібних фразеологічних одиниць, що свідчить про рідке вживання даного способу перекладу.

Наступним методом, для правильної передачі фразеологічних одиниць під час перекладу, Р. Попов називає калькування. Цей метод застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виокремити образну основу фразеологізму, або коли німецький зворот не може бути перекладений за допомогою інших видів перекладу. Він використовується лише в тому разі, коли в мові перекладу відсутня відповідна ідіома, тобто вираз передається буквальним перекладом.

Прикладом може стати фразеологізм **«Es mit der Angst (zu tun) bekommen»** – натерпітися страху. Дана фразеологічна одиниця, за структурно-семантичною класифікацією В. Фляйшера є дієслівною, адже означає емоційний стан людини. За О. Куніним, фразеологічне сполучення можна віднести до стійких фраз з частково предикативною структурою. За емоційним забарвленням фразеологічна одиниця є нейтральною. В реченні вона застосована, як елемент емоційного стану героїв описуваних подій. *«Über zwei Stunden belagerte die Menge unter höllischem Lärm das Syndikatgebäude, so daß die Clerks und Stenotypistinnen es mit der Angst bekamen.»* (B. Kellermann *«Der Tunnel»*) [78] Понад двох годин із жахливим

гаміром натовп тримав в облозі будівлю синдиката, так що конторники та друкарки натерпілися страху. За видом перекладу, спираючись на класифікацію Р. Попова, фразеологічна одиниця перекладена методом калькування, тобто передається буквальним перекладом.

Схожим прикладом є ФО «**Angst (und bange)**», котрий означає стан страху та переживань. Завдаки ньому зміст речення прийняв більш яскраве емоційне забарвлення, але сам переклад ФО був майже буквальним. «*Welche Schmach! Ganz zu schweigen von den möglichen dienstlichen und finanziellen Folgen eines Eheskandals! Rankl wurde angst und bange zumute*». [99] Це така ганьба! Не говорячи про наслідки, котрі надасть сімейний скандал на фінансові справи! Ранкль відчув пекучий страх. В даному прикладі, застосування типу перекладу калькування, дає змогу читачеві зрозуміти фразеологічне висловлювання, котре автор передав нам вже іншими синонімічними словами. Натомість саме фразеологічна одиниця «**Angst (und bange)**», за структурно-семантичною класифікацією В. Фляйшера є іменниковою, а за класифікацією О. Куніна одновершинною. Структурна будова містить у собі два рівноправних та одне сполучне слово. За вираженням емотивності фразеологічна одиниця є нейтральною.

Фразеологічні одиниці «**sich vor Lachen wälzen**» – сміятись від душі та «**sich vor Lachen kaum halten können**» – реготати; розкривають нам позитивні емоції, натомість в українській мові, важко знайти подібний еквівалент перекладу, саме тому вони й перекладаються методом калькування.

Не менш цікавим, у перекладацькому процесі є фразеологічне сполучення «**mächtigen Dampf haben**» – тремтіти перед кимось, відчувати перед кимось страх; адже дану сполуку можна перекласти, як українським еквівалентом, так і звичайним вимушеним перекладом. Дана фразеологічна одиниця є дієслівною та побудована за моделлю словосполучення. Речення, в

котрому вжитий даний фразеологічний елемент, містить у собі також порівняльний зворот, котрий збільшує ефект емотивності самого речення. «*Die Mutter, vor der Aloys...noch soviel Dampf hatte mit seinen grauen Haaren wie einst als Schulbub*». (W. Bloem «*Paragrafenlehrerling*») [58] Не дивлячись на сиве волосся Алоїс, він тремтів перед матір'ю ніби школяр. За видом перекладу, спираючись на класифікацію Р. Попова, фразеологічна одиниця перекладена методом калькування.

Наступним варіантом перекладу, запропонований, Р. Поповим, є комбінований переклад. У тих випадках, коли український аналог не повністю передає значення німецького фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця й часу, дається калькований переклад, а потім іде описовий переклад та український аналог для порівняння.

Подібних прикладів фразеологічних одиниць з емотивним відтінком у німецькій та українській мовах досить багато. Ми опишемо один із самих яскравих: «*sich in (die) Wolle reden*» – увійти в раж, розпалитися (під час розмови, суперечки). Саме фразеологічне сполучення є дієслівним та номінативно-комунікативним. За ступенем вираження емотивності фразеологічна одиниця є середньоекспресивною. В наведеному нижче реченні, можна побачити, намагання автора, передати почуття та емоції героїв, шляхом введення в речення пояснювальної конструкції, з метою конкретизації значення фразеологічної одиниці під час перекладу. «*Während die Sergeanten sich über sie Schiebung des Kantinenwirts immer mehr in die die Wolle reden, geht Gene nochmals zu dem Gefreiten.*» (F. Wolf «*Menetekel*») [101]. Поки сержанти, обговорюючи махінації господаря їдальні, все більш розпалюючись та активно приймали участь у розмові, Гене знову прямував до сфрейтора. Таким чином ми можемо спостерігати наявність калькованого перекладу, а потім описового, з метою передачі в наведеному реченні семантичного значення.

Аналізуючи описані вище, способи перекладу та фразеологічні одиниці, наведені в реченнях, можна стверджувати, що перекладацька справа вимагає неабияких знань, вмінь та терпіння. Адже саме завдяки перекладу ми можемо передати справжній зміст фразеологічних одиниць.

Неможливо не зазначити про роль фразеологічних одиниць на позначення емотивності в текстах. Їх наявність в реченнях неабияк прикрашають зміст, розширюють поле для думок, доречно характеризують героїв та описувані події. Саме завдяки фразеологічним одиницям, читач може більш ґрунтовніше розкрити для себе головні деталі та елементи твору.

Таким чином завдяки декільком влучним фразам, людина може розкрити не тільки характер одного з персонажів, а й дати основну характеристику цілому народу, історичним подіям, новинам, фактам тощо.

Сьогодні літературний світ та його надбання не перестають розширюватись. Люди продовжують пізнавати світ, подорожувати, відкривати для себе щось нове, знайомитися з роботами митців інших країн. Тому вагомий внесок в наш світ, роблять саме перекладачі та їх діяльність. Не винятком для них є і переклад фразеологічних одиниць, котрий потребує особливого старання та обізнаності.

Але перш за все слід зазначити, що під час самого перекладу, треба зосередитись, як на граматичних аспектах, так і на семантичній еквівалентності. Переклад різноманітних ФО, має повністю відповідати та характеризувати первинне значення даної ФО на мові оригіналу.

Спираючись на те, що способів перекладу досить багато, то ми можемо варіювати власний вибір тієї чи іншої структури та форми перекладу, тобто передання фразеологічних одиниць на іншу мову. Нами було виявлено, що описовий метод є одним із найчастіше вживаних. Це не дивно, адже саме завдяки опису, передання синонімічними виразами, можна окреслити справжній зміст фразеологічної одиниці.

Важливо також зазначити, що метод еквіваленту стоїть на одній сходинці із описовим методом, стосовно їх вживання, під час перекладу. Це свідчить про багатство двох мов та їх фольклорне різноманіття; адже наука фразеології, як розвивалась раніше так і розвивається зараз, доповнюючи свої полиці народної мудрості все більше і більше.

Натомість, ми не зустріли прикладів антонімічного перекладу під час дослідження. На основі нашого аналізу, можна стверджувати, що фразеологізми, як правило, передаються синонімічними словами, як в українській так і в німецькій мові. Переклад, шляхом антонімічного звороту відбувається рідко або не відбувається взагалі.

Отже, нами були проаналізовані особливості перекладу та роль фразеологізмів на позначення емоційного стану людини на прикладах з текстів. Спираючись на структурно-семантичні класифікації В. Фляйшера, О. Куніна; класифікацію стосовно розподілу фразеологічних одиниць на позначення емотивності Л. Сміта; класифікацію Р. Попова стосовно видів перекладу були зроблені наступні висновки. Під час перекладу фразеологічних одиниць на позначення емотивності, перш за все слід враховувати їх структурно-семантичні аспекти, що надалі допоможе у виявленні використання необхідних граматичних конструкцій, в тому числі і частин мови. Для відтворення правильного відтінку фразеологічної одиниці з боку емотивності слід враховувати їх розмежування на сильноекспресивні, середноекспресивні та нейтральні; що допоможе використати надалі, під час перекладу, використати необхідні стилістичні звороти. Окрім того, найважливішим фактором є правильність вибору типу перекладу.

Існують різні способи перекладу фразеологічних одиниць – переклад фразеологічним еквівалентом, фразеологічним аналогом, описовим перекладом, контекстуальними замінами, калькуванням та інші, але найкращим способом перекладу образної фразеології, без сумніву, є

використання відповідного фразеологізму в рідній мові. Застосування цього способу перекладу забезпечує не тільки передачу змісту, але й відтворення образності та експресивності іншомовного виразу.

Таким чином, говорячи про переклад фразеологічних одиниць, треба бути дуже уважним та зосередженим. Не менш важливим звичайно є роль фразеологізмів в самих реченнях вже конкретних авторів, в тих чи інших творах. Вони забарвлюють, роблять літературне зображення більш яскравим, допомагають нам у процесі розуміння твору, тому вживання авторами фразеологічних одиниць у своїх творах є дуже доречним та важливим. Саме фразеологічні елементи тримають наш мовний світ на трьох китах та не дають мові заржавіти впродовж довгого періоду існування людства.

Висновки до розділу 2

У ході роботи над розділом 2 ми дійшли наступних висновків.

Проведений аналіз структурно-семантичної характеристики фразеологічних одиниць на позначення емоційного стану людини, дав змогу проаналізувати граматичні структури фразеологічних одиниць, їх семантику, зміст, роль та частоту вживаності.

Спираючись на класифікації відомих мовознавців В. Фляйшера, О. Куніна, Л. Сміта – були проаналізовані та розподілені фразеологічні одиниці сучасної німецької мови як засобу на позначення емоційності людини.

Таким чином, охарактеризувавши структурну будову фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини, фразеологізми були поділено на чотири групи, спираючись на класифікацію В. Фляйшера, а саме на іменникові, прикметникові, прислівникові та дієслівні. Серед проаналізованих фразеологізмів дієслівних фразеологічних одиниць було виявлено найбільше. Наступною групою за своєю чисельністю були

прикметникові та прислівникові. Натомість, іменникових фразеологічних одиниць було виявлено найменше. Дані результати можна пояснити тим, що фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційного стану людини, передбачають наявність у своїй будові переважної кількості дієслів та прислівників, адже вони семантично відтворюють дії та стан людини під час переживання тієї чи іншої емоції.

Фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційного стану людини, спираючись на структурно-семантичну класифікацію О. Куніна, було розподілено фразеологічні одиниці на одновершинні, фразеологічні одиниці побудовані за моделлю підрядного або сурядного словосполучення, стійкі фрази з частково предикативною структурою, номінативно-комунікативні фразеологізми, фразеологічні одиниці зі структурою простого або складного речення, еквіваленти речення.

Фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційного стану людини були розподілені за класифікацією Л. Сміта за ступенем вираження емотивності та семантичної ролі на сильноекспресивні, середньоекспресивні та нейтральні. Кількісні результати кожної групи були майже однакові. Це дає змогу зробити висновки про різний ступінь вираженості емотивності у фразеологічних одиницях як засобу на позначення емоційного стану людини як в простому вживанні, так і в текстах.

Було виявлено, що питання перекладу фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини досі є актуальним та невичерпаним. Таким чином були виокремлені наступні, найбільш влучні та часто вживані види перекладу, а саме еквівалент, аналог, описовий переклад, антонімічний переклад, комбінований переклад та калькування. Використання цих видів перекладу, дає змогу якнайбільш точно передати

семантичне значення фразеологічних одиниць, відобразити їх структурну будову, окреслити контекст, охарактеризувати їх значення в тексті.

Окрім того, було виявлено, що переклад фразеологічних одиниць як засіб на позначення емоційних станів людини, неможливий без врахування структурного та семантичного аспектів, які мають постійну синтаксичну залежність один від одного.

В процесі аналізу було встановлено, що переклад фразеологічних одиниць на іншу мову потребує насамперед врахування контексту. Дослідження прикладів текстів із вживанням фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційних станів людини, показало важливість адекватного перекладу із врахуванням ролі семантичного та структурного значення, правильного вибору відповідного способу перекладу та доречності використання передачі змісту фразеологічних одиниць.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи поставленої мети було досягнуто – виявлено основні способи перекладу фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини та досліджені структурно-семантичні аспекти цих фразеологічних одиниць.

Усі завдання сформульовані на початку дослідження було вирішено, а також було узагальнено всі теоретичні та практичні результати.

Спираючись на опрацьовану лінгвістичну літературу з теми дослідження нами було уточнено сутність поняття «фразеологічна одиниця».

Таким чином, під «фразеологічною одиницею», спираючись на визначення Л. Авксентьєва, розуміємо певну самостійну одиницю мови, котра може бути введеною в окреме речення або текст та характеризується фразеологічним значенням, компонентним складом, граматичними категоріями, відтворюваністю. Сукупність таких мовних одиниць, яким властиві ці риси, буде й становити обсяг фразеології будь-якої мови.

Спираючись на опрацьовану літературу з теми, були виокремлені особливості фразеологізмів, а саме контекстуальна обумовленість вживання; постійне відтворювання одного й того самого компонентного складу; стійкість граматичних категорій; переносне значення слів; наявність декількох компонентів у складі фразеологізму; усталеність порядку слів; семантичну цілісність.

Проаналізувавши класифікації фразеологізмів вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, було визначено найбільш повні та влучні класифікації для характеристики фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини – О. Куніна, В. Фляйшера та Л. Сміта.

Охарактеризувавши структурну будову фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційного стану людини, фразеологічні одиниці були поділені на чотири групи, спираючись на класифікацію В. Фляйшера, а саме

на іменникові, прикметникові, прислівникові та дієслівні. Серед проаналізованих фразеологізмів дієслівних фразеологічних одиниць було виявлено найбільше. Наступною групою за своєю чисельністю були прикметникові та прислівникові. Натомість іменникових фразеологічних одиниць було виявлено найменше. Дані результати можна пояснити тим, що фразеологічні одиниці як засіб на позначення емотивності, передбачають наявність у своїй будові переважної кількості дієслів та прислівників, адже вони семантично відтворюють дії та стан людини під час переживання тієї чи іншої емоції.

Охарактеризувавши фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційного стану людини охарактеризовані за структурно-семантичною класифікацією О. Куніна, було розподілено фразеологічні одиниці на одновершинні, фразеологічні одиниці побудовані за моделлю підрядного або сурядного словосполучення, стійкі фрази з частково предикативною структурою, номінативно-комунікативні фразеологізми, фразеологічні одиниці зі структурою простого або складного речення, еквіваленти речення.

Фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційного стану людини були розподілені за класифікацією Л. Сміта за ступенем вираження емотивності та семантичної ролі на сильноекспресивні, середноекспресивні та нейтральні. Кількісні результати кожної групи були майже однакові. Це дає змогу зробити висновки про різний ступінь вираженості емотивності у фразеологічних одиницях як засобу на позначення емоційного стану людини як в простому вживанні, так і в текстах.

Під час розподілу фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційності людини, було помічено тісний зв'язок структурного та семантичного аспектів та виявлено їх граматичну та синтаксичну залежність

один від одного, що свідчить про важливість їх врахування та зіставлення, під час аналізу фразеологічних одиниць.

Було розкрито поняття «емоційного компоненту» як складової фразеологічної одиниці та встановлено, що фразеологічні одиниці на позначення емоційного стану людини складають численну, часто вживану й типову групу стійких зворотів, які вирізняються розвиненою системою значень, образів і засобів вираження. Фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційності людини, розкривають почуття індивідів, їх реакції на події, переживання стосовно певних подій, життєвих ситуацій.

Натомість було виявлено, що питання перекладу фразеологічних одиниць досі є одним із найактуальніших. Таким чином було встановлено, що при перекладі фразеологічних одиниць перекладачеві слід вміти передавати зміст фразеологічної одиниці, розуміти її неперевершену та єдину в своєму роді образність, знайшовши аналогічний вираз в мові перекладу. Беручи до уваги того, що переклад не завжди може бути абсолютним аналогом оригіналу, головним завданням перекладача є створення тексту максимально наближеного до оригіналу з точки зору семантики, структури та потенційного впливу на користувача цього перекладу.

За класифікацією способів перекладу Р. Попова, були розподілені фразеологічні одиниці на позначення емотивності за наступними видами – еквівалент, аналог, описовий переклад, антонімічний переклад, комбінований переклад та калькування. Було виявлено, що описовий та еквівалентний переклади, як найчастіше вживані. Це свідчить не лише про багатство мови та її різноманіття, але й про звучність передання шляхом опису справжнього змісту фразеологічних одиниць.

Аналізуючи приклади текстів, які містять фразеологічні одиниці як засіб на позначення емоційного стану людини була встановлена їх важлива роль в питаннях обрамлення та уточнення описуваного автором матеріалу.

На основі всебічного аналізу проблеми дослідження у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, було з'ясовано, що проблема особливостей перекладу фразеологічних одиниць як засобу на позначення емоційності людини не вичерпується здійсненим дослідженням. Натомість дана магістерська робота дала можливість окреслити коло питань, що потребують подальшої розробки та вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьев Л. Г. Фразеологична одиниця як предмет фразеології та її основні ознаки / Л. Г. Авксентьев. – Мовознавство. – 1979. – №5. – С. 13–17.
2. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии / Н. Н. Амосова – Ленинград, 1963. – 208 с.
3. Антрушина Г. Б. Лексикология / Г. Б. Антрушина. – Дрофа, 2000. – С.12–14.
4. Антрушина Г. Б. Лексикология : Учебное пособие для студентов / О. В. Афанасьева, Н. Н. Морозова – Москва, 1998. – 351с.
5. Апресян Ю. Д. Лексична семантика. Інтегральний опис мови і системна лексикографія / Ю. Д. Апресян. – Москва, 1995. – 248с.
6. Арсеньева Е. Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц / Е. Ф. Арсеньева. – Казань: 1989. – 123с.
7. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Москва : Энциклопедия, 1966. – 608 с.
8. Бабкин А. М. Фразеология и лексикография. Проблемы фразеологии / – Москва, 1964. – 176с.
9. Баран Я. А. Основні питання загальної та німецької фразеології / Я. А. Баран. – Львів: Наукова думка, 1980. – 263 с.
10. Березнева І. М. Особливості вивчення фразеологічних одиниць з семантизмами як наукова проблема / І. М. Березнева // Лінгвістичні дослідження. – Вип. 5. – ХДПУ, 2000. – С. 122-127.
11. Бойко Н. В. Німецькі прислів'я та приказки / Н. В. Бойко. – 2008. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2008. – 304 с.
12. Варій М. Й. Загальна психологія / М. Й. Варій : навчальний посібник – 2-ге вид., – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – С. 968.

13. Вине Ж. - П. Технические способы перевода / Ж. - П. Вине, Ж. Дарбельне. – Москва : 1978. – 298 с.
14. Виноградов В. В. Введение в переводоведение / В. В. Виноградов. – Москва, 2001. – 80 с.
15. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – Избранные труды. – Москва : Наука, 1977. – С.145–161.
16. Виноградов В. В. Перевод. Общие и лексические вопросы / В. В. Виноградов. – Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2004. – 224 с.
17. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення в процесі створення фразеологічних одиниць : монографія / Микола Васильович Гамзюк ; Київ : Видавничий центр КДЛУ, 2000. – 256 с.
18. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія / Ірина Олександрівна Голубовська ; 2-е вид., випр. і доп. – Київ : Логос, 2004. – 284 с.
19. Гречина Л. П. Проблеми перекладу фразеологічних одиниць / Л. П. Гречина. – Житомирщина : Волинь, 2002. – № 9. – С. 85-89.
20. Денисенко С. Н. Словник–довідник фразеологічної деривації німецької мови / С. Н. Денисенко. – Вінниця : Нова книга, 2005. – 288 с.
21. Емоції. Класифікація емоцій та почуттів [Електронний ресурс] : Загальна психологія – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-4774.html> (дата звернення 7.09.2019).
22. Ефремов Л. П. Лексическое и фразеологическое калькирование / Л. П. Ефремов // Вопросы фразеологии. – 1961. Вып. 106. – 256 с.
23. Жуков В. П. Фразеологічна варіантність і синонімія в зв'язку з проблемою фразеографії / В. П. Жуков // Проблеми російської і

- загальної фразеографії: Міжвузівський збірник наукових праць. – Миколаїв, 1990. – С. 81–86.
- 24.Здиховська Т. В. Роль фразеологічних одиниць у художніх текстах / Т. В. Здиховська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. Серія: Мовознавство. – 2010. – № 2. – С. 39-43.
- 25.Зорівчак Р. П. Принципи підходу до фразеологічної одиниці в перекладознавчих дослідженнях / Р. П. Зорівчак // Теорія і практика перекладу. – Київ : Вища школа, 1979. – Вип. 1. – С. 108–122.
- 26.Кияк Т. Р. Теорія і практика перекладу / Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй. – Київ : Видавничо–поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 543 с.
27. Класифікація фразеологізмів: вступ до мовознавства, документознавство [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1016031648103/dokumentoznavstvo/klasifikatsiya_frazeologizmiv (дата звернення: 2.10.2019).
- 28.Костомаров В. Г. Жизнь языка / В. Г. Костомаров. – Москва : Просвещение, 1975. – 176 с.
- 29.Кунин А. В. Фразеология: теоретический курс / А. В. Кунин. – Москва : Высшая школа, 1981. – 344 с.
- 30.Латышев Л. К. Курс перевода / Л. К. Латышев. – Москва, 1981. – 243 с.
- 31.Ларін Б. А. Про методи вивчення фразеологічних сполучень / Б. А. Ларін. – Наукова сесія ЛДУ. – Київ, 1954, с. 5.
- 32.Ларін Б. О. Фразеология та лексикографія / Б. О. Ларін. – К.: Наукова думка, 1989. – 307 с.
- 33.Мокиенко В. М. Славянская фразеология / В. М. Мокиенко. – Москва : Высшая школа, 1980. – 174 с.

34. Молотков А. И. Основы фразеологии русского языка / А. И. Молотков. – Ленинград: Наука, 1977. – 281 с.
35. Олійник І. С. Українсько – російський, російсько – український фразеологічний тлумачний словник / І. С. Олійник, М. М. Сидоренко – Харків: Прапор, 1997. – 462 с.
36. Попов Р. Н. Методы исследования фразеологического состава языка / Р. Н. Попов : учебное пособие. – Курск, 1976. – 86 с.
37. Прозоров В. В. Крылатые слова / В. В. Прозоров – Москва : ИМО, 1996. – 56с.
38. Прокольеv С. М. Механізми створення фразеологічної образності / С. М. Прокольеv. – Миколаїв, 1996, с. 28.
39. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2010. – с.151.
40. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник. – Київ, 1973. – 280 с.
41. Смит Л. П. Фразеологія англійського мови. Класифікація фразеологізмів з емотивним компонентом / Л. П. Смит. — Москва, 1998. – 63 с.
42. Сурик О. М. Сучасна українська мова / О. М. Сурик, О. Д. Пономарьова. – 2-е видання, перероблене. – Київ: Либідь, 2001. – 468 с.
43. СФУМ – Словник фразеологізмів української мови – Київ: Наукова думка, 2003. – 1104 с.
44. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды / В. Н. Телия // Языковая номинация. Виды наименований. – Москва : Наука, 1977. – С. 129–221.
45. Телия В. Н. Что такое фразеология? / В. Н. Телия. – Москва, 1966. – 126с.

46. Удовиченко Г. В. Фразеологічний словник української мови / Г. В. Удовиченко. – Київ : Вища школа, 1984. – 1455с.
47. Українська мова : енциклопедія – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ : Видавництво «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
48. Федоров А. В. Введение в теорию перевода / А. В. Федоров.– Москва, 1963. – 330 с
49. Фразеологізм. Мовознавство [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukr-mova.in.ua/library/frazeologizmu> (дата звернення: 26.09.2019).
50. Фразеологія як розділ мови [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/1209081040542/dokumentoznavstvo/frazeologiya> (дата звернення: 26.09.2019).
51. Фразеологія. Тлумачний словник онлайн [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.slovnyk.ua/> (дата звернення: 26.09.2019).
52. Чабаненко В. А. Стилiстика експресивних засобiв української мови / В. А. Чабатенко. – Запорiжжя, 2002. – 220 с.
53. Чернышева И. И. Фразеология современного немецкого языка / И. И. Чернышева. – Москва : Высшая школа, 2000. – 199 с.
54. Шанський М. Н. Фразеология современного русского языка / Н. М. Шанський. – Москва : Высшая школа, 1969. – 232с.
55. Шапошнікова І. В. Системні діахронічні зміни лексико–семантичного коду англійської мови в лінгво–етнічному аспекті / І. В. Шапошнікова. – Київ, 1999. – 35с.
56. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – Москва : Наука, 1988. – 215 с.
57. Bally Ch. Traite de stylistique francaise / Ch. Bally. – Heidelberg, 2001. – р. 74 – 77.

58. Bloem W. «Paragrafenlehrerling» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.dbnl.org/auteurs/auteur.php?id=bl0e025> (дата звернения: 30.09.2019).
59. Bredel W. «Die Prüfung» [Электронный ресурс] – Режим доступа: peterlang.com/view/9783035197693/12_Ch07_Willi.html (дата звернения: 1.10.2019).
60. Burger H. Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. / H. Burger. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2. Auflage. 2003. – 224 S.
61. Das große deutsch-ukrainische Wörterbuch / V. Müller. – Kyjiw: Tschumatzkij Schljach, 2005. – 787 S.
62. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache / G. Drosdowski. – Mannheim; Wien; Zürich : Dudenverlag, 1981. – 2992 S.
63. Davidson J. The Nature of emotion: fundamental questions / J. Davidson. – New York: Oxford University Press. p. 291–293.
64. Deutsches Wörterbuch / R. D. Bunting, R. Karatas. – Schweiz: Isis Verlag, 1996. – 1503 S.
65. Duden. Das Bedeutungswörterbuch [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.duden.de/woerterbuch> (дата звернения: 10.10.2019).
66. Duden Deutsches Universalwörterbuch [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.duden.de> (дата звернения: 2.10.2019).
67. Falada. H «Jeder stirbt für sich allein» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://gutenberg.spiegel.de/buch/jeder-stirbt-fur-sich-allein-10057/58> (дата звернения: 2.10.2019).
68. Feuechtwagner L. «Erfolg» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.legimi.de/e-book-erfolg-lion-feuchtwanger,b87919.html> (дата звернения: 2.10.2019).
69. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. – Leipzig: Teubner, 1982. – 329 s.

70. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. – Leipzig: 1971. – S. 46.
71. Frank L. «Links, wo das Herz ist» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://books.google.com.ua/books/about/Links_wo_das_Herz_ist.html?id=1rKDAwAAQBAJ&redir_esc=y (дата звернення: 2.10.2019).
72. Gawris W. Deutsch-ukrainisches phraseologisches Wörterbuch / W. Gawris O. Prorotschenko. – Band I. Kyjiw : Radjanska schkola, – 1981. – 416 S.
73. Großwörterbuch. Deutsch als Fremdsprache / D. Götz, H. Wellmann. – Berlin, München: Langenscheidt, 2003. – 1253 S.
74. Großes Wörterbuch. Redewendungen und Sprichwörtliche Redensarten / Christa Marsen, Dr. Hermann Ehmman, – 1995. – 446 s.
75. Heine H. Briefe aus Berlin. 1822 / H. Heine. – Москва : Директ–Медиа, 2003. – 102 с.
76. Kant H. «Die Aula» / H. Kant. – Berlin : Aufbau Taschenbuch, 1997. – 124 S.
77. Keller G. «Das Sinngedicht» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://gutenberg.spiegel.de/buch/jeder-stirbt-fur-sich-allein-10057/58> (дата звернення: 2.10.2019).
78. Kellermann B. «Der Tunnel» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://gutenberg.spiegel.de/buch/jeder-stirbt-fur-sich-allein-10057/58> (дата звернення: 2.10.2019).
79. Kellermann B. Die Stadt Anatol / B. Kellermann. – Berlin : Volk und Welt Verlag, 1964. – 426 S.
80. Kirst H. H. «Kameraden» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=12526> (дата звернення: 2.10.2019).
81. Kirst H. H. «08/15 heute» / H. H. Kirst. – Gesamtausgabe der Trilogie. Kaiser, Klagenfurt, 1994.

82. Knipf-Komlosi E. Aspekte des deutschen Wortschatzes. Ausgewählte Fragen zu Wortschatz und Stil / E. Knipf-Komlosi, R. Rada, C. Bernath. – Budapest : Bölcsesz Konzorcium, 2006. – 276 S.
83. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft / W. Koller. – Tübingen : Narr Francke Attempto Verlag, 8. Auflage, 2011. – 349 c.
84. Kudina O. Die Perlen der Volksweisheit. Deutsche Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten / O. Kudina, O. Prorotschenko. – Vinnytsja: Nova knyha publishers, 2005. – 319 S.
85. Kutz W. Zur Bewertung der Dolmetschqualität in der universitären Konferenzdolmetscherausbildung / W. Kutz. – Tübingen : Gunter Narr, 2002. – 170 S.
86. Lenkowa A. F. Deutsche Lexikologie / A. F. Lenkowa. – Leningrad: 1970. – S. 54.
87. Lewkowskaja X. A. Lexikologie der deutschen Sprache / X. A. Lewkowskaja. – Moskau: 1968. – S. 21.
88. Mann T. Buddenbrooks: Verfall einer Familie / T. Mann. – Berlin : Fischer Verlag, 2011. – 597 S.
89. Mann. H. «Henri Quatre, Jugend» / H. Mann. – Fischer Klassik, 2. Auflage Frankfurt am Main, 2012.
90. Marx K. Brief an Engels / K. Marx, 1883.
91. Mizin K. Deutsch-ukrainisches phraseologisches Wörterbuch (stehende / feste Vergleiche). – Vinnytsja: Nova knyha publishers, 2005. – 302 S.
92. Nida E. A. The Theory and Practice of Translation / E. A. Nida, Ch.R. Taber – Leiden : Brill, 1964. – 218 p.
93. Remarque E. M. Drei Kameraden. Roman mit einem Nachwort von Tilman Westphalen / Erich Maria Remarque – Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2012. – 585 S.

94. Riesel E. Stilistik der deutschen Sprache / Elise Riesel. – Berlin : Hochschule Verlag für fremdsprachige Literatur, 1959. – 467 S.
95. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / T. Schippan. – Leipzig : Bibliographisches Institut ab 1992 Tübingen : Niemeyer. – 432 S.
96. Sommerfeldt K. E. Zur Rolle des Lexikons im Sprachsystem / K. E. Sommerfeldt. – № 34. – 92 s.
97. Stepanova M. D. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / M. D. Stepanova, I. I. Cernyseva. – Moskau : «Akademie», 2003. – 256 с.
98. Wahrig R. Deutsches Wörterbuch / R. Wahrig. – Burfeind. – München, 2011. – 1451 S.
99. Weiskopf F. C. «Abschied vom Frieden» [Elektronный ресурс]. – Режим доступа: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=12526> (дата звернення: 2.10.2019).
100. Werner W. Englische Phraseologie und Idiomatik. Ein Arbeitsbuch mit umfassender Bibliographie / Welte Werner. – Frankfurt: Peter Lang, 2000. – 147 s.
101. Wolf F. «Menetekel» [Elektronный ресурс]. – Режим доступа: <http://booksonline.com.ua> (дата звернення: 2.10.2019).